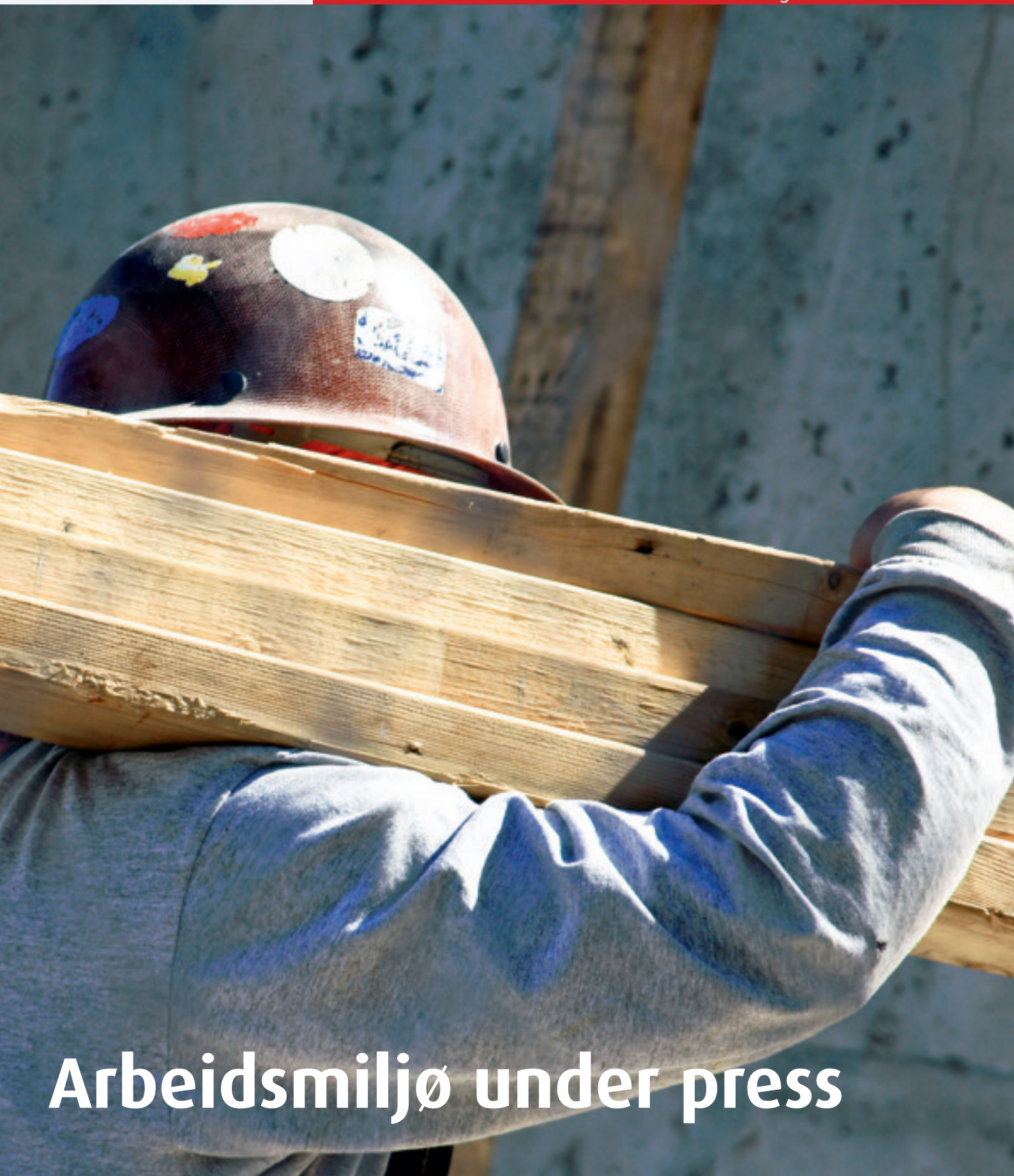

Nr. 3 – Desember 2009. Årgang 12

Miljøkrim

utgis av ØKOKRIM

Arbeidsmiljø under press

www.miljokrim.no

Arbeidsmiljø under press

Et sunt og godt arbeidsmiljø er et ansvar for mange. Strafferettsapparatet i vid forstand er intet unntak. I disse dager kommer ØKOKRIMs omfattende skriftserie om arbeidsmiljøkriminalitet. Boken er skrevet av tidligere førstestatsadvokat i ØKOKRIM og nå lagdommer Rune Bård Hansen. Boken er den første samlede fremstilling av arbeidsmiljøkriminalitet. Han har gjort et fantastisk arbeid og boken er svært godt skrevet og omhandler det meste innenfor området arbeidsmiljøkriminalitet. Den anbefales for alle som jobber med arbeidsmiljøkriminalitet. Dette er saker som også ofte krever en annen etterforskningsmetodikk enn mange av de mer vanlige straffesakene. Hvis derimot arbeidsmiljøkriminalitetssakene angripes riktig fra første stund, vil de totalt sett kreve mindre ressurser enn i dag og resultatet vil likevel bli bedre.

I skrivende stund har 40 personer i Norge mistet livet i 2009 mens de var på jobb. Bak denne statistikken ligger tragedier for de som sitter igjen, både i familieforhold og blant kolleger. Dødsulykkene er også bare toppen av isfjellet da det i tillegg finnes svært mange nestenulykker. Sikkerhet og velferd i arbeidslivet er viktig for både enkeltmennesker og samfunnet. Arbeidslivet gir oss mange sikkerhetsutfordringer og stadig nye krav til effektivitet og produksjon blir ofte oppfattet som styrende for hvordan vi skal utføre arbeidet vi tross alt er avhengige av. Stor arbeidsinnvandring har også gitt foranledning til «sosial dumping». Tidsfristene fra arbeidsgivere eller eksterne kunder blir ofte prioritert foran arbeidsmiljølovens bestemmelser. Krav om billig produksjon og drift gjør ofte at lovens bestemmelser om forsvarlighet blir neglisjert.

Riksadvokat Tor-Aksel Busch bl.a. skriver i forordet i boken: «Utviklingen av trygge og gode arbeidsforhold er viktig i alle samfunn. Med vår tids oppmerksomhet om økonomisk fortjeneste og hvor alt måles i penger og alle vurderes etter den samme skala, er det all grunn til å frykte for at farene for, og presset mot, letevinte løsninger fortsatt eksisterer i rikt monn. Hvorvidt de økonomisk tider vurderes som gode eller dårlige synes i så måte å være av underordnet betydning».

Det er å håpe at boken vil bli et godt arbeidsverktøy i bekjempelsen av arbeidsmiljøkriminalitet. Videre er det viktig i bekjempelsen av arbeidsmiljøkriminalitet at politiet og påtalemyndigheten også får til et best mulig samarbeid med Arbeidstilsynet. De bør trekkes mye mer inn i etterforskningen enn hva som er tilfellet i dag i mange saker. Dette samarbeid kan fortsatt bli bedre!

Et mål med den nye boken er at dette viktige fagfeltet får en ny giv. Boken kan også bidra til at politiet og påtalemyndigheten i de forskjellige distriktene behandler arbeidsmiljøsaker ensartet slik at straffereaksjonene blir fastsatt på grunnlag av forsvarlig og kvalitetssikret etterforskning. Det er også å håpe at boken kan bidra til at saksbehandlingstiden blir kortere. Allmennprevenitivt er det viktig at politiet og påtalemyndigheten kan behandle disse sakene på en best mulig måte. Det skal være trygt å gå på jobb.

Kulturminner er felleseie

I intervjuet med vår nye riksantikvar Jørn Holme fremgår det at det aller meste av kulturminnevernet i Norge foregår lokalt. Det er bra og en ansvarsfordeling som understreker at kulturminnene er en del av vårt felles-eie. Kulturminnene er viktige miljøverdier som også krever oppsyn og oppmerksomhet fra politiets side.

Innhold

Leder	side 2
Intervju med Riksantikvaren	side 4
Politiets arbeid med truede arter	side 8
Nyhetsmelding fra Interpol	side 13
Smånytt	side 14
Foreldelse av saker om miljøkriminalitet	side 16
En positiv bidragsyter for miljøarbeid i politiet	side 20
Forsett, eventuelt	side 22
Nytt nettsted viser norske utslipp	side 25
Kirkebyggdatabasen	side 26
En «solskinshistorie» fra Namdalseid	side 29
Reaksjoner på ulovlige byggetiltak	side 30
Praia De Santa Cruz	side 32
Granskning som ledd i etterforskning av fartøysaker	side 34
Rogaland politidistrikt	side 36
Viktige dommer	side 39
Nye lover og forskrifter 2009	side 40
INTERPOL Pollution Crime Working Group	side 42
Ny utgivelse: Arbeidsmiljøkriminalitet	side 43
Baksiden	side 44

Miljøkrim

utgis av Miljøteamet ved ØKOKRIM.

Fagbladet distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn og miljø- og kulturminneforvaltningen og blir utgitt tre ganger pr år.

Ansvarlig redaktør:
førstestatsadvokat
Hans Tore Høviskeland, Økokrim

Kst. redaktør:
politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim

Redaksjon:
biolog Antonio B.S. Polèo, Økokrim
politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim
førstekonsulent Ingvil Trana, Økokrim

Grafisk formgivning:
Ingvil Trana, Økokrim
og RenaissanceMedia AS

Grafisk produksjon:
RenaissanceMedia AS

Opplag: 3600

Forsidefoto:
Arbeidsmiljøet er under stadig press fra mange kanter. Økokrim responderer med å gi ut en ny bok om arbeidsmiljøkriminalitet.

Miljøteamet ser positivt på bidrag fra leserne. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag.

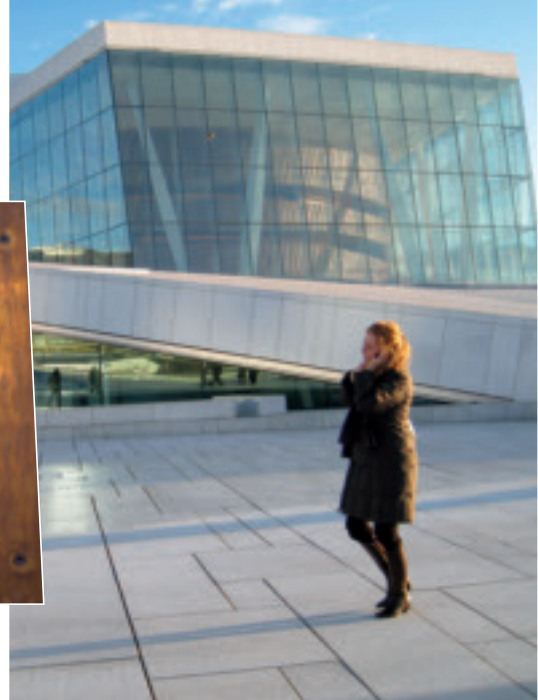
Stoff kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og skal krediteres fagbladet Miljøkrim.

Adresse:
Økokrim
Pb. 8193 Dep., 0034 Oslo

Telefon 23 29 10 00
Telefaks 23 29 10 01
E-post miljøkrim.okokrim@politiet.no

Nettsider www.miljokrim.no
www.okokrim.no

Riksantikvar Jørn Holme

-Skal ikke bevare egne fotavtrykk i sanden

Av politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim. Foto: Ingvil Trana og Kenneth Didriksen

-Den største trusselen mot kulturminnevernet er at vi er så rike. Med så mange penger i omløp bygges det mye på mange plasser sier riksantikvar Jørn Holme. Vi sitter på riksantikvarens kontor og drar frem en medbrakt pose twist som vi anser som en kulturbærer i seg selv. Jørn Holme har skiftet jobb og arbeidstema noen ganger i sin karriere, fins det en rød tråd i dette eller er det å starte fra null hver gang. Hva har PST med kulturminnevern å gjøre?

-Jeg vet ikke hvorfor jeg begynte å jobbe med strafferett. I studietiden var jeg fengselsbetjent en sommer og deretter tre sommere som lensmannsbetjentvikar. Da falt jeg for politiyrket og har faktisk ett års tjenestetid som polititjenestemann. Da jobbet jeg uniformert og sloss i gata. I Farsund jobbet jeg som vikar sammen med blant annet nyutdannet politikonstabel Håkon Skulstad som senere fungerte som teamleder på Miljøteamet og nå er politimester i Østfinnmark. Håkon var den gang glad i å påpeke at han rangerte over meg som bare var vikar.

Da var vel politiskolen det naturlige neste skritt for deg?
Nei, det holdt med ett års tjeneste for meg og det var en spennende jobb på kontorene i Sogndal, Bamble og senest i Farsund. Arne Johannessen blir alltid litt irritert når jeg påpeker at jeg kun trengte et ukes kurs og ikke tre-årig høyskoleutdannelse før min polititjeneste.

Valgte du da strafferetten som fag etter studiene?

-Nei, først var jeg hos Generaladvokaten og avtjente verneplikten, deretter begynte jeg som politiadjutant i Harstad og hadde egentlige en satsing på økonomisaker. Etter å ha vært dommer, først i Harstad og så i Oslo byrett, begynte jeg i Økokrim.

Men det var opplevelsen på Tautra som ble kallet for

meg sier Holme og blir varm i blikket; Det var vår, det var mange fugler og jeg gikk ned til vannkanten nedenfor ruinene. Jeg er vel egentlig litt redd for fugler og har aldri likt dem. Jeg oppfattet at de ble litt irriterte fordi jeg gikk og forstyrret dem der de hadde bygd reir. Men så tenkte jeg at jeg er ikke deres fiende, jeg er deres venn. Det er jeg som beskytter dem.

Nærmest et kall?

-Ja, jeg fikk da en åpenbaring at jeg skulle jobbe med miljø saker

-Det som er litt rart på en måte er at jeg av tilfeldige grunner var på samme sted da jeg ble utnevnt til Riksantikvar nå i juni. Jeg var på politisjefmøte i Nord-Trøndelag og vi hadde befarings på Tautra. Og da følte jeg på mange måter at ringen var sluttet og jeg hadde kommet hjem.

Menneskene bak kulturminnene

Hadde du behandlet noen miljø saker før tiden i Økokrim?

Jeg hadde vel ingen miljø saker før jeg begynte i Økokrim. Jeg hadde vært lagdommer en periode og jeg syntes vel at jeg i en alder av et par og tre år

var for ung til den stillingen. Jeg husker at jeg da sa til Økokrim-sjef Lars Oftedal Broch –Jeg kommer tilbake dersom jeg får et miljøteam, og da fikk jeg teamet som var Arild Lyssand og senere også Ivar Husby.

Hvordan ble Økokrims arbeid med miljø saker lagt opp den gang, var det fuglene på Tautra som ble fokus?

Det var en bevisst satsning den gang at vi skulle ta områdene hver for seg. Vi begynte med faunakriminalitet og gav blant annet ut en bok om dette (skriftserie nr 8)

Deretter tok vi fatt på kulturminnekriminalitet, forurensning og til slutt arbeidsmiljøkriminalitet som satsningsområde.

Jeg har alltid vært interessert i historie og også kulturminner, uten at jeg tidligere skjønnte at det var kulturminner. Jeg syntes det var flott med gamle bygninger og da særlig gamle kirker og kirkegårder spesielt.

Så din fascinasjon for kulturminner er medfødt?

-På vei til speiderlandsleir på Røros som trettenåring glemte jeg bussen og ble på grunn av historieinteressen min værende på kirkegården.

Spesielt for en trettenåring..?

-Ja jeg ser det nå. Jeg hadde ikke langt hår og svart tøy med nagler sier Jørn Holme og smiler. Jeg syntes derimot at det var veldig spennende å lese gravsteinene og gravplatene om kjøpmenn, om fattigfolk og borgerskapet og på den måten fornemme historien. Og det har vært veldig viktig for meg nå som Riksantikvar - ikke bare å fokusere på at de fysiske kulturminnene er viktige, men også historiene rundt menneskene. At kulturminnene er et resultat av menneskene. Kulturminnene er jo historien om menneskene som møter naturen og som utnytter den lever av den, bor i den og bokstavelig ligger begravd i den. Historien om menneskene er vel så viktig komponent som historiene om stilarter og slikt

Jeg er nok hjemme her, men jeg er fortsatt veldig glad i politiet

Din forgjenger Nils Marstein var sivilarkitekt og hadde interesse for arkitektur og gamle bygg, du er jurist og har din bakgrunn blant annet fra politiet og påtalemyndighet. Er dette et bevisst valg fra departementets side med et sporskifte i Riksantikvarembetet slik at det nå skal det anmeldes og straffes?

-Nei, overhodet ikke. Dette har ikke noe med straff å gjøre. Jeg fikk en forespørsel etter annen gangs utlysning om jeg ville søke stillingen. Departementet var jo kjent med min bakgrunn og da også som assisterende riksantikvar og redaktør av bøkene om kulturminnevern (Økokrims skriftserie nr 12)

-Jeg gjorde som kjent også en jobb i PST der særorganet ble mer synlig. Jeg oppfatter departementet at det også er et ønske med Riksantikvaren, at vi skal bli mer synlige.

Så hvordan er status for Riksantikvaren i dag?

Jeg har arvet et sterkt og dyktig direktorat som Marstein har bygget opp med 160 svært flinke fagmennsker. I så måte er jeg heldig som etterfølger etter en dyktig byggmester.

Skal lære kommunene å «fiske»

Og hva er da din jobb?

Riksantikvaren er en velfungerende etat og nå skal jeg i tillegg til å overta dette byggverket også fortelle folk på en tydelig og sterk måte hva kulturminner er og hvorfor vernet er så viktig sier Holme med overbevisning og fremholder:

-Den største utfordringen er at Norge er en veldig rik nasjon. Når det er mye penger i Norge så bygges det overalt, også de plassene der man først ikke hadde planer om å bygge. De beste tomtene i byen som ble bebygd i tidligere tider er nå ofte kulturminner eller har kulturhistoriske verdier og der er det nå et stort press fra nybygging Den største utfordringen for Riksantikvaren er kanskje å få kommunene til å skjønne hvilke store verdier de forvalter og få dem til, med hjelp av plan- og bygningsloven, å ta grep om vern.

Synes Riksantikvaren at kulturminnevern er så viktig nasjonalt at forvaltningen burde tas ut av lokalpolitikernes ansvarsområde og flyttes til Riksantikvaren eller i hvert fall fylkesnivå

Kulturminnene ligger i kommunene, og det som ikke er av nasjonal verdi, skal forvaltes lokalt. Det meste av kulturminnevernet foregår på et lokalt plan. Riksantikvarens ansvar er å forvalte den fredete arkeologien, de fredete bygningene og foreta nye fredninger. Den viktigste oppgaven min er å motivere kommunene til å ta et ansvar selv. Jeg pleier å si at vi skal ikke fiske så mye mer, men vi skal lære andre å fiske. Som et alene-direktorat får vi mye mer gjennomslag dersom vi er 430 fiskere enn at vi står alene om jobben. Vi skal derimot lære lokalforvaltningen metodene ved fiske og vi skal fortelle hvor fisken er og hvorfor fisk er viktig, og målet er da, for å fullføre allegorien; - at folk lærer å fiske selv. Da får vi et godt kulturminnevern.

Opplever du en forskjell mellom kommunenes vilje og evne til å verne om sine kulturminner?

Det er en enorm forskjell. Fra for eksempel Oslo som har Byantikvaren som en egen kulturminneetat til 70 prosent av kommunene, som ikke har noen kompetanse på dette temaet. Og vi må huske at dette er uerstattelige verdier som skal forvaltes der eventuelle skader er irreversible. Man kan som regel få opp bestanden av blomster og vilt ved hjelp av ulike tiltak. Men ved kulturminner er det ene objektet helt unikt, man får det aldri tilbake dersom det blir ødelagt eller fjernet.

Har Riksantikvaren nok makt og tilstrekkelige virkemidler?

Det er nok mange som mener at vi har for stor makt og så er det også noen som synes vi har for lite virkemidler. Her er det mange meninger, men jeg er ikke så opptatt av det. Vi har makt gjennom virkemidler som fredninger og muligheten til å komme med innsigelser til reguleringsplaner. Vi kan stoppe en planprosess og kommer det ikke til en løsning da, så går saken til regjeringen ved statsråden som tar en avgjørelse.

Du har vel også etterlyst en hasteparagraf for fredning av kulturminner?

Etter rivingen i Sørum kommune, som jeg presiserer ikke var en straffesak, det var et lovlig fattet vedtak, så mente jeg at vi har behov for en «Frys- paragraf» eller en «Ta en pause»-bestemmelse som kan roe ned prosessen for å se om man kan finne en løsning. Jeg har en dialog med Miljøverndepartementet om dette.

Vi skal slippe å ta vare på våre egne fotavtrykk i sanden

Straffesporet

Som tidligere statsadvokat satt du på andre siden av bordet og tok imot anmeldelser fra blant annet kulturminneforvaltningen. Nå er du riksantikvar og har muligens gjort deg opp en mening om når en kulturminnesak bør anmeldes til politiet?

Når kompetansen er bortimot fraværende i kommunene så ser vi at kommunene i liten grad anmelder brudd på plan- og bygningsloven. Dette er den viktige verne-loven i kommunene. Men det gjelder også ved brudd på kulturminneloven. Kommunene har jo en meldeplikt etter kulturminneloven § 25. Denne er viktig og gjelder blant annet riving eller vesentlig endring av bebyggelse fra før 1850. Vi har eksempler på at kommuner har blitt straffet for ikke å ha fulgt den bestemmelsen.

Men hva bør kommunen konkret gjøre med dette?

Det er viktig for meg at kommunene må få økt kompetanse og de må kartlegge alle sine kulturminner og deretter begynne å forvalte de verdiene de har. Det er en stor utfordring.

Er det nok anmeldelser i dag? Er antallet innkomne anmeldelser til politiet et uttrykk for det som skjer av ulovligheter knyttet til kulturminner?

Nei, anmeldelsene representerer nok bare en brøkdel av det som faktisk skjer av straffbare handlinger. Men man bør ikke anmelde alle bagatellsakene, men de som er alvorlige nok. Dersom man anmelder alle bagatellene så blir det liten forståelse blant folk for disse sakene. Når man politianmelder et forhold så må dette kommunisere med befolkningen slik at det blir forstått. I motsatt fall så blir det kun oppfattet som en overreaksjon fra storsamfunnets side.

Nå er strafferammen i kulturminneloven satt til bøter eller fengsel i inntil 1 år. Under særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes. Er straffenivået for kulturminnesaker høyt nok til å oppnå en prevensjon. Når det gjelder saker som blir behandlet etter plan- og bygningsloven, så synes vi hos Riksantikvaren at straffe- og bøtenivået er jevnt over for lavt. Det er viktig at bøtene ikke kan kalkuleres inn i byggeregnskapet og at det er enklere å få tilgivelse enn tillatelse. Ved siden

av bøtene er det jo vedtak i kommunene om retting og endring av det ulovlige. Det er veldig viktig!

-Jeg husker jo veldig godt den parkeringshussaken vi hadde i Økokrim der man i Oslo bygget et parkeringshus «litt ulovlig» men ganske bevisst ulovlig ved at man valgte å ikke følge de bestemmelsene kommunen hadde satt. Det medførte jo at entreprenøren måtte bygge om parkeringshuset for flerfoldige millioner og jeg tror den pålagte bygningstekniske rettingen av bygget skapte vel så mye sjokk hos entreprenørene som selve boten for lovbruddet.

Dersom vi beveger oss ned på jorda og ser på bønder eller andre landeiere som finner en gammel steinøks i åkeren så skjer det vel ofte at saken blir tiet i hjel og øksen gravd ned igjen i frykt for at kulturvernerne skal legge begrensninger på hele kornåkeren. Hvilke utfordringer ser Riksantikvaren i slike saker

Jeg tror at dette var mer utbredt tidligere. Nå tror jeg bevisstheten rundt oldsaker er bedre nå enn for noen år siden. Jeg kan nevne at Riksantikvaren har satt av flere millioner kroner til støtte for private tiltak, slik at vanlige folk ikke lenger får den regningen som eventuelt følger med når de selv avdekker kulturminner på eiendommen. Staten vil da bekoste en eventuell utgraving.

Allianse med muséene

Hvilken oppfatning har folk på gata om Riksantikvaren. Er det en ukjent etat du er satt til å lede.

Det har vært en måling for noen år tilbake. Riksantikvaren kommer veldig godt ut av denne undersøkelsen som en sterk faglig etat som respekteres og faktisk best av de direktoratene som vi sammenliknes med. Riksantikvaren har en stor anerkjennelse blant det norske folk, men det er nok likevel stor uvitenhet om hva Riksantikvaren faktisk driver med og det blir en stor oppgave for meg å få tydeliggjort det bedre.

Det er muséene som er flinke til å formidle historiene om menneskene som var der hvor det nå er kulturminner

Kulturminner i Norge er delt mellom to departementer. Lettvint sagt er det Riksantikvaren og Miljøverndepartementet som forvalter fast kulturminner, som bygg og gravhauger, mens løse kulturminner tilhører Kulturdepartementet. Er dette en ønsket situasjon?

Kulturminner hører tradisjonelt hjemme i «Kulturfamilien» og ikke i «Miljøfamilien» i de fleste europeiske land. Fordelen med å tilhøre Miljøverndepartementet er at man tilhører by-, areal- og landskapsdelen og naturdelen i forvaltningen og der har man maktmidler blant annet gjennom plan- og bygningsloven. Jeg trives godt under miljøvernministeren og det gjør også direktoratet. Når det er sagt så tror jeg også at vi i større grad skal alliere oss med våre kulturvenner, ikke minst muséene. Det er de som

er flinke til å formidle historiene om menneskene som var der som det nå er kulturminnene. På den måten tror jeg vi får solgt kulturminnevern og kulturminner på en bedre måte.

Hva kan Fortidsminneforeningen forvente seg nå som et av foreningens hovedstyremedlemmer har gått hen og blitt riksantikvar.

Ja, nå har jeg gått ut av hovedstyret nettopp på grunn av utnevnelsen som riksantikvar og for da å hindre eventuelle habilitetsproblemer. I gamle dager kunne riksantikvaren være medlem av hovedstyret. Det er endret nå. Jeg betaler fortsatt min kontingent med glede til Fortidsminneforeningen som er en av de viktigste frivillige organisasjonene vi har, når det gjelder kulturminnevern. Nesten 7000 medlemmer fra hele landet er viktige ressurser som tradisjonelt sett har vært lokale vakthunder, når det skjer ulovlige inngrep.

Riksantikvaren som direktorat og jeg personlig skal fortsatt ha et godt og ryddig forhold til Fortidsminneforeningen. De skal høres på samme måte som alle andre interesseorganisasjoner på dette feltet.

Vi skal ikke fiske så mye mer, men vi skal lære andre å fiske

Internasjonalt samarbeid og norske kulturverdier

Er Norge en kulturnasjon som har noe som helst å tilby andre europeiske eller nordiske land, i et eventuelt samarbeid på tvers av landegrenser

Jeg skal ikke rangere de nordiske landene som mer eller mindre kulturnasjoner. Alle nordiske land er kulturnasjoner og representerer ulike variasjoner av en felles nordisk kulturarv. Jeg vil legge stor vekt på et godt samarbeid med mine nordiske kolleger og tror vi har mye å tilføre hverandre.

Hvilken plan har Riksantikvaren for å gjøre noe med vedlikeholdsetterslepet på våre gamle bygninger, og da spesielt gamle kirker?

Kirkenes vedlikeholdsansvar ligger i all hovedsak på kommunene. Staten har vel gått inn i noen tilfeller gått inn og hjulpet med midler, blant annet gjennom kulturminnefondet, og Riksantikvaren gjør også det og da helst til stavkirkene som har blitt istandsatt gjennom et stort program fra Riksantikvaren. Men det er helt klart et vedlikeholdsetterslep på kirkene. Det er mange kirker i Norge og forpliktelsene for enkelte små kommuner kan være store.

Skal RA nå ha noen satsingsområder som det skal jobbes spesielt opp mot, slik du praktiserte i Økokrim som nevnt.

Nei, jeg tror det er viktig for meg å ha en bred tilnærming til alle typer kulturminner. Det er ingen særskilte kulturminner som er mine yndlinger her på huset. Da er

det fordel å være jurist. Jeg er ikke arkeolog, ikke arkitekt, ikke kunsthistoriker. Jeg er like glad i alt sammen og bruker jussen som mitt verktøy. Jeg er nok en generalist når det gjelder kulturminner, men jeg er veldig opptatt av å bygge allianse med kultursektoren. Det er viktig at vi hos Riksantikvaren kan bli en motivator eller kompetansebank for kommunene til selv å ta grep. Og ikke minst ønsker jeg særlig å utvikle Riksantikvaren i retning av en god by- og tettstedsutvikling slik at vi på sett og vis blir et plandirektorat for miljøbyer og miljøtettsteder med særlig vekt på å ta vare på kulturhistoriske og arkitektoniske verdier.

Hvordan ser du på samarbeidet mellom Riksantikvaren og politiet og påtalemyndigheten. Har vi et velfungerende samarbeid?

Det er helt klart at politiet er presset på ressurser. Det kjenner jeg godt til fra mine tidligere stillinger som statssekretær i Justisdepartementet og som sjef for PST. Det som ville være uheldig, er at miljøkriminalitet skulle bli nedprioritert. Dette er spesielle saker som på sett og vis ikke gjelder liv og helse og borgernes trygghet. Det ville i så fall bli en kortsiktig gevinst, men på sikt vil det være langsiktig tap for befolkningen i området.

Det er avgjørende å holde blikket oppe og erkjenne at kulturminner er viktige verdier som også politiet skal passe på. Ordensmakten må gripe inn dersom disse verdiene blir truet, for dette er verdier som etterslekten skal arve.

Du får et besøk fra utlandet og ønsker å se et kulturminne som vi på vegne av Norge er stolt av. Hvor tar du med gjesten din?

De best besøkte kulturminnene nå er jo foruten museene på Bygdøy og Vigelandsparken, den nye operaen. Operaen er et kulturminne, et fantastisk kulturminne som forteller en historie om moderne arkitektur. Selv om bygget i dag ikke er fredet så kommer det nok helt sikkert til å bli det en dag. Kulturminner er ikke bare tømmerbygninger på Folkemuseet, vikingskipene på Bygdøy eller Vigelandsparken, som for øvrig Riksantikvaren fredet i år. Operaen er et kulturminne som utgjør sin del av dette store spennet som det er viktig å ta vare på.

Statsråd Solheim sa til Miljøkrim (Nr 1-09) at kulturminner kunne være alt fra Bislett idrettsarena i Oslo til gamle stavkirker. Da er vel du enig med ham?

Ja, alle spor etter mennesker er kulturminner, men det er svært få av disse som også er verneverdige. Vi skal slippe å ta vare på våre egne fotavtrykk i sanden.

Føler du at du har kommet hjem nå som du er riksantikvar
Ja er nok hjemme her, men jeg er fortsatt veldig glad i politiet.

På grunn av historieinteressen min ble jeg værende på kirkegården

Illustrasjonsfoto

CITES-bestemmelsene

Politiets arbeid med truede arter

Av politioverbetjent Tuva Brørby, Økokrim

Halvparten av alle verdens arter kan være forsvunnet på slutten av dette århundret. Forstyrrelse av naturlige leveplasser er den største trusselen og internasjonal handel er den nest største trusselen mot jordens ulike dyrearter.

CITES, forkortelse for 'Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora' er en internasjonal avtale, også kjent som Washingtonkonvensjonen, som i dag er ratifisert av 175 land.

Norge ratifisert konvensjonen 19. mars 1976. Den trådte i kraft samme dato og er i norsk regelverk nedfelt i en egen forskrift; 'Forskrift 15. november 2002 nr. 1276 til gjennomføring av konvensjon 3 mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES)'. Forskriften trådte i kraft 1.1.2003 og er i dag hjemlet i «Lov om innførsel- og utførselregulering» fra 1997, «Lov om viltet» fra 1981, Lov om miljøvern på Svalbard fra 2001 og «Lov om Jan Mayen» fra 1930. Strafferammen for overtredelse av forskriften er bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Washingtonkonvensjonen regulerer internasjonal handel og transport med truede arter av flora og fauna, som til enhver tid står oppført på konvensjonslistene. CITES-listen omfatter 5000 dyrerater og 28.000 plantearter. Konvensjonens formål er at medlemslandene tar ansvar for at naturen beskyttes på en bærekraftig måte. I konvensjonens forord heter det at «*internasjonal samarbeid er avgjørende for vern av visse ville plante- og dyrearter mot overutnyttelse av internasjonal handel*»

Medlemslandene har et system med krav til tillatelser og sertifikater ved eksport og import. Disse kan utstedes når visse betingelser er oppfylt og skal garantere at omtalte varer er ervervet legalt.

CITES-lister dyre- og plantearter på tre forskjellige lister. Hver liste angir hvilke krav og restriksjoner for handel og transport som gjelder for artene på listen. Det enkelte medlemsland kan innføre strengere restriksjoner for handel enn det konvensjonen selv angir.

Hva er CITES-registrerte produkter?

Både levende, døde, bearbejdede, gamle og nye eksemplarer av en truet dyreart omfattes av CITES-bestemmelsen. Noen dyrearter vil være ganske opplagte at er ulovlig, som tigre og løver, apekatter og slanger etc., men det er like ulovlig å inneha produkter fra truede dyrearter, og det er viktig å ha kunnskap om hva disse er.

Det finnes et utall av slike produkter på markedet, der det bare er fantasien som setter grenser for hvordan råvaren brukes og formes. Det vil likevel være noen produkter som blir beslaglagt oftere enn andre og som er populære omsetningsvarer på markedet. Direktoratet for naturforvaltning(DN) sier at de vanligste produktbeslagene i Norge er:

- produkter av krypdyr
- kvelerslanger, kobra og krokodiller, brukt til belter, vesker, sko, bukser, jakker og lommebøker
- utstoppede slanger, krokodillehoder, hele små krokodiller og varaner
- suvenirer som elfenbensmykker og knivskafter
- støttenner fra elefant og hvalross
- skinn av ville dyr, som leopard og ulike kattedyr, skjell- dyr, hele slange- og krokodilleskinn og råflådde dyr
- produkter i tradisjonell kinesisk medisin, i pulver, piller, ekstrakter og plaster
- flasker med sprit og annet innhold
- skjell og koraller

I hvilket omfang finnes importerte CITES-registrerte dyr og produkter av disse på det norske marked?

Å gi en dokumentert mengde og type beskrivelse av alle illegale importerte CITES-dyr og produkter av disse er vanskelig. DN har registrert mellom 50-100 tilfeller av illegal import pr år. Dette gjelder alle CITES-arter. Antallet varierer, men er stigende. Til sammenligning når det gjelder legal import, får DN inn ca. 400 CITES-tillatelser pr år, men de antar at omfanget av den uregistrerte legale importen ligger på rundt 100 pr år.

Her er det likevel grunn til å tro at mørketallene er store. Tallene avhenger av i hvilken grad alle de ulike kontrollaktørene utfører sine pålagte oppgaver. Tollvesenet har ansvaret for grensekontrollen og langt fra alt og alle blir kontrollert. Handel på internett har gjort at flere varer sendes via post, og forsendelsene inneholder ofte andre varer enn det tolldeklarasjonen sier. Det finnes også ulike spedisjonsfirmaer som ikke går via toll, slik at det ikke er noen visuell kontroll av innholdet i forsendelsene. DN får ytterst sjelden beslag fra disse firmaene. I tillegg krever kontroll av CITES-produkter i mange tilfeller en spesiell kompetanse, som ikke alle i Tollvesenet har. DN sier at rapporteringen fra tollstedene heller ikke alltid samsvarer med de tallene DN får sentralt fra Toll- og Avgiftsdirektoratet. Innrapporteringene fra hvert land legger grunnlag for hvilken handelsregulering som er nødvendig. Det er derfor viktig at CITES-mottar korrekt rapportering.

I og med at CITES-forskriften er nedfelt i norsk lov, er det politiet og påtalemyndigheten som skal håndheve loven og straffeforfølge dem som ikke handler i tråd med CITES-forskriften. Politiets datasystemer har ingen entydig koding av denne typen saker. Det gjør det vanskelig å søke seg frem til en presis oversikt over CITES-relatert kriminalitet. Ved bruk av PAL for STRASAK (politiets elektroniske straffesakssystem), er det ikke mulig å finne ut hvor mange saker som finnes på «Lov om innførsle- og utførselregulering» § 4, jfr. CITES-forskriften, i politiets straffesaksregister. Uten egen straffesakskode vil sakene bli liggende under ulike poster i forskjellige lover. På et søk i samme system på saker om «ulovlig innførsel av fremmede viltarter», som gjelder overtredelse av Viltlovens § 47, der CITES også er hjemlet, lå det totalt 28 saker i systemet på denne koden, fra de siste fem årene. Hvis dette er det reelle tallet, kan vi ikke si at politiet har avdekket mange CITES-saker. Dersom det er mange flere saker, kan det si oss at kodeverket til politiet ikke er presist nok opp mot disse sakene. Presis koding vil ikke avdekke illegal handel direkte, men er

et viktig verktøy for å måle politiets arbeid, analysere sakene og finne gode metoder i bekjempelsen av denne type kriminalitet.

Det finnes også lite rettspraksis på dette området. Det finnes en dom fra Høyesterett på overtredelse av CITES-forskriften, fra 16.5.2003. I tillegg finnes det en kjennelse fra Borgarting lagmannsrett. Når vi vet at handel med truede dyrearter er det tredje største illegale markedet i verden, beskriver ikke lite rettspraksis og få straffesaker virkeligheten. Det sier noe om politiets prioritering for å avdekke og straffeforfølge disse sakene. Politidirektoratet sier i en rapport «*at miljøkriminalitet utgjør 7 promille av alle lovbrudd. Dette gjenspeiler ikke nødvendigvis alvorligheten i lovbruddene, og kan henge sammen med lav prioritering*». (POD, 2007-11).

DN har også erfaring med at åpenbare saker henlegges av politiet.

Hvilket grunnlag har politiet for å prioritere bekjempelse av illegal handel med importerte CITES-registrerte produkter?

I Riksadvokatens rundskriv går det frem at alvorlig miljøkriminalitet, deriblant naturkriminalitet og alvorlig internasjonal organisert kriminalitet, skal prioriteres.

For å si noe om hva som er «alvorlig» kriminalitet, viser Riksadvokaten til at innen kategoriene volds- og seksualforbrytelser mv. og narkotikakriminalitet så anses saker som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år, som prioritert. Den strengest straffetrusselen i forbindelse med handel med CITES-produkter, er Straffelovens § 152b, 2 ledd, pkt 1, hvor det står at hvis handlingen bidrar til å minske bestanden, eller medvirker til dette, kan handlingen medføre fengselsstraff inntil 6 år. Hvis derimot handlingen i tillegg rammes av Straffeloven §60a, det vil si at handlingen er utført av en person tilknyttet en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumstraffen til det dobbelte, men likevel ikke med mer enn 5 år.

Dersom handel med CITES-registrerte dyrearter kan kvalifiseres som alvorlig miljøkriminalitet, og slik handel er en del av alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet, skal slike saker prioriteres. Handel med truede dyrearter handler i stor grad om å minske bestander og det er det tredje største illegale markedet i verden. En svensk rapport slår fast at handel med truede dyrearter er et globalt fenomen og man mistenker at en stor del av forbrytelsene begås av organiserte kriminelle. Grupperingene har også ofte koblinger til andre typer kriminalitet, som narkotikasmugling.

Å ta disse «bakmennene» vil kreve internasjonalt samarbeid. Politidirektoratet sier i en rapport at «*internasjonalt samarbeid er nødvendig for hele etaten og ikke bare en særlig oppgave for særorgan og Politidirektoratet*». (POD, 2007:49).

I en EU-rapport går det frem at verken etterforskningen, kompetansen, ressursene eller det internasjonale samarbeidet er tilfredsstillende når det gjelder etterforskning av organisert miljøkriminalitet.

Det fremgår videre i Riksadvokatens prioriteringsskriv for 2009 at politiet skal avdekke miljøkriminalitet og det settes krav til rask etterforskning av disse sakene. POD nevner også spesifikt i en rapport at handel med truede dyrearter kan bli en utfordring for politiet i tiden fremover.

Ut fra disse styringsdokumentene, lovbestemmelser og vårt felles ansvar for det biologiske mangfold, kan vi si at politiet har et godt grunnlag for å prioritere etterforskning av illegal handel med CITES-arter.

Politiets utfordring med CITES-saker

Politiets arbeid med CITES-saker omfatter nok like mange innfallsvinkler og metoder, som det finnes ulike måter å overtre CITES forskriften på. Som forbryteren, gjelder det å være kreativ og se muligheter, men det gjelder også å vite hvor man skal se og hva man skal se etter.

Et produkt som ifølge DN innføres i stor skala til Norge er nakkefjer fra hønsefuglen «Jungle Cock». Fjærene brukes til å lage fiskefluer, som igjen kjøpes og brukes av sportsfiskere. Disse blir tilbudt i flere butikker i Norge som selger fiskeutstyr. Et enkelt søk på Internet bekrefter dette.

Et annet område som er viktig å kjenne til, er den manglende rutinemessige kontrollen av containerforsendelser. Containere benyttes ofte i forbindelse med smugling av viltprodukter, og disse blir ikke kontrollert i like stor grad som personlige effekter som reisende har med seg.

DN sier at et annet nesten urørt marked er butikker som selger tradisjonell kinesisk medisin, som inneholder CITES-produkter. Dette blir jevnlig tatt i beslag av Tollvesenet, men DN har ingen opplysninger om at politiet har ført noen kontroll med slike virksomheter. Et verktøy politiet kan benytte seg av i denne sammenheng er en sjekkliste som omhandler de kinesiske betegnelsene på produktene, oversatt til engelsk. Denne heter «A Checklist of suspicious terms featuring on medicinal aromatic and cosmetic products, with particular reference to traditional chinese medicine».

Et annet område DN påpeker som et økende problem, er CITES-registrerte produkter av dyr, brukt i kunst. DN kjenner til flere kunstnere som har stilt ut kunst i ulike sammenhenger, der CITES-registrerte produkter var en del av kunsten. I et tilfelle ble et løvehode benyttet som en del av en kunstgjenstand. Kanskje vil det her være mulig å samarbeide tettere med kunstinstitusjonene, som et ledd i opplysning av at dette ikke er tillatt, men også for at de ikke skal tillate slik kunst. Det ville være naturlig å stille spørsmål ved om utstilling av slik kunst er med på å legitimere besittelse av slike produkter, som noe aktverdig. Kunstinstitusjonene er også i stor grad med på å sette standarden og skape trender for hvilken kunst folk ønsker å kjøpe. Dette øker igjen omsetningsverdien og de kommersielle kreftene gjør at beskatningen av disse CITES-produktene øker.

Politiet kan etterspørre flere anmeldelser fra Mattilsynet. Mattilsynet har ofte førstehåndskunnskap om ulovlig dyrehold. DN har ofte erfart at når Mattilsynet kommer over dyr som ikke er tillatt å ha i besittelse, så blir ikke disse sakene anmeldt til politiet. Mattilsynet er en tilsynsmyndighet som blant annet skal føre til-

Green Cat Snake, Boiaga syanea, Illustrasjonsfoto: R.D. Bartlett

Seremonielle pil og buer fra Sør Amerika med fjær fra CITES-listede fugler. Beslaglagt i Norge. Foto: Kenneth Didriksen, Økokrim

Mange papegøyearter er truet av utryddelse på grunn av illegal handel. Illustrasjonsfoto av Green-winged Macaw

syn med dyrehold og ta hånd om ulovlig holdte dyr. Dyrebutikkene ligger også inn under Mattilsynet og deres kontrollvirksomhet, men de har gitt uttrykk for at de ikke har fokus på om dyret er lovlig eller ikke, de ser kun på dyreholdet. DN kjenner til at flere dyrebutikker i Norge er i besittelse av ulovlig importerte dyr og det føres liten eller ingen kontroll med disse med tanke på dyr som kan være CITES-registrert.

Også messer og auksjonsforretninger hvor det omsettes større mengder vilt, kan være et aktuelt sted å oppsøke for å avdekke illegal handel med utstoppede, truede dyrearter.

Økokrim har også tidligere forhørt seg med noen utvalgt norske matbutikker og erfart at det er enkelt å få kjøpt russisk kaviar. Russisk kaviar er et produkt av stør, som er en CITES-registrert fiskeart. Det er tillatt å importere inntil 250 gram russisk kaviar per person, men når det selges over disk er det lite sannsynlig at butikken kun har kjøpt 250 gram.

Dataetterretning

Internet er et viktig virkemiddel som kan brukes for å avdekke illegal handel med importerte CITES produkter og POD sier i en rapport at politiet må satse mer på tilstedeværelse på Internet. Web-baserte tjenester åpner stadig flere dører for kriminell adferd, og internett gir muligheter for raskt og stort utbytte og reduserer sjansen for å bli avdekket og straffet. Det som finnes av tradisjonell kriminalitet, finnes ofte igjen på internett i en eller annen form.

De som omsetter fredet vilt bruker ofte ulike annonsering som et ledd i omsetningen. Internet er et utbredt annonseringsverktøy, både via markedssider som «finn.no» og «qxl», og via egne fora på nettet. I en svensk forskningsrapport går det frem at publisering på internett gjør markedet for handel med truede dyrearter veldig synlig og gir gjerningspersoner helt nye muligheter på tvers av landegrensene.

Etterretning er et viktig verktøy for å avdekke miljøkriminalitet. Grundig etterretningsarbeid vil kunne avdekke illegal handel, koble saker sammen og fremskaffe informasjon som vil kunne vise seg å være viktig i senere saker. Det er viktig at den informasjonen som kommer frem i sakene, legges tilgjengelige i etterretningsdatabasen Indicia. I Indicia er det også mulig å lage egne prosjekter, som gjør at politiet kan jobbe prosjektbasert på tvers av distriktene.

Det finnes også andre eksterne systemer og aktører som besitter mye viktig informasjon, som politiet kan dra nytte av. Både Toll- og avgiftsdirektoratet og CITES-sekretariatet i Sveits har mye CITES-relevant etterretningsinformasjon.

«EUTvix» er en EU-basert database som totalt 30 land benytter seg av. Her kan man blant annet finne fagek-

sperter, transittland, analyselaboratorier, redningssentre, antall beslag av en art eller et produkt og gjeldende markedspris. For å få tilgang til databasen må man søke via EU-koordinator i Brussel.

«Green Parrot» er en database som gjør at man enklere kan identifisere truede arter (www.thegreenparrotproject.com). Politiet har i dag ikke lisens på «Green Parrot». Dette er kanskje noe politiet bør vurdere å ta i bruk for å lette identifiseringsarbeidet, i hvert fall se på muligheten for å kunne ha en lisens tilgjengelig eventuelt i samarbeid med Tollvesenet og Mattilsynet. Det er ikke alltid enkelt for en politimann, toller eller veterinær uten særskilt kompetanse, å vite hvilke arter som er CITES-registrert.

Samarbeid og nye regler

Politidirektoratet vektlegger samarbeid mellom statlige, kommunale og private aktører som en forutsetning for å få gode resultater. Det er viktig å finne andre kyndige aktører, også utenfor politiet. De fleste områder er tilknyttet en interesseorganisasjon og disse kan være viktige lagspillere for politiet for å avdekke illegal handel.

Det er flere nasjonale og internasjonale organisasjoner som driver omfattende overvåkning av truede og sårbare arter, og som jobber for at myndighetene skal iverksette tiltak for å ivareta disse artene. I Storbritannia står organisasjonen The Royal Society for the Protection of Birds (www.rspb.org.uk) som årlig arrangør for et seminar for politiet, hvor handel med truede dyrearter er et av temaene. I Norge har DN har ansvaret for å arrangere tverretatlige CITES-møter som normalt avholdes to ganger i året. Slike arenaer for samarbeid og informasjonsutveksling er viktige i arbeidet med å være å jour med trusselbildet i denne illegale handelen. I CITES-møtet 20.11.08 ble det pekt på at Norge er kommet kort i CITES-arbeidet i forhold til de øvrige nordiske og baltiske landene. I et tidligere CITES-møte ble det sagt at «det bør tilstrebes at forumet utvikles videre og får gjennomført tiltak som fellesaksjoner, nedsettelse av arbeidsgrupper og kompetansekrevene tiltak»

I en artikkel i Miljøkrim nr 3-08 vises det til bruken av kjøretøy som en fellesnevner for mange typer kriminell virksomhet, også miljøkriminalitet. Det er derfor naturlig at Utrykningspolitiet også tar del i bekjempelsen av miljøkriminaliteten. Motorkjøretøy er et viktig verktøy for å smugle over landegrensene og det er ofte er laget spesielle rom eller avlukker i kjøretøyet i forbindelse med smugling. Artikkelforfatteren, Terje Axelsen, sier at patruljer fra UP tidligere har avdekket en rekke miljølovbrudd, herunder import av ulovlig skinn, rovvilt og besittelse av fredet vilt.

Her kan man kanskje også tenke seg målrettede aksjoner rettet nettopp mot denne type kriminalitet, gjerne da spesielt ved grenseovergangene, i samarbeid med lokalt politi.

Det understrekes videre at kunnskap er et nødvendig verktøy for å bekjempe miljøkriminalitet. Axelsen fore-

slår foredrag, elektronisk eller skriftlig materiale som mulige metoder for å tilføre kunnskap til UP patruljene. DN har sagt at de vil arrangere dagskurs dersom de mottar forespørsler.

En utfordring for kontrollaktørene i dag er mangel på merking av CITES produkter. Dette gjør det veldig vanskelig å finne produktets opprinnelse. Dersom produktinnehaver påstår at gjenstanden ble anskaffet før CITES forskriften trådte i kraft vil det være en utfordring å tidsbestemme et produkt med mindre det er dato-stemplet eller åpenbart ferskt.

DN har nylig laget et forslag til ny forskrift som vil gjøre politiets kontrollarbeid lettere. Hovedregelen i denne vil være at arten skal merkes og det skal 'særlige tilfeller' til for å ikke merke eksemplaret. Merkingen vil slik knytte produktet eller eksemplaret direkte opp mot en tillatelse og bevisbyrden vil ligge på gjenstandshaver.

Metoder fra utlandet

I Thailand har de hatt en «Eyes and Ears» kampanje der en radiostasjon samarbeider med politiet for å avdekke illegal handel med truede dyrearter. Radiostasjonen oppfordrer lytterne til å rapportere til stasjonen dersom de har informasjon om slik handel og følger opp tipsene i samarbeid med det lokale politiet og WWF. Slik vil politiet få inn tips samtidig som det har en opplysende og allmennpreventiv effekt på publikum.

England har opprettet en egen enhet som skal avdekke og etterforske handel med truede dyrearter.

I USA og i flere provinser i Canada benyttes utradisjonelle etterforskningsmetoder i saker om faunakriminalitet i stor utstrekning. Land som Taiwan, Sør Afrika og flere afrikanske land, har fulgt etter USA og Canada i denne måten å bekjempe faunakriminalitet. Grunnen til disse landene begynte å ta i bruk slike metoder var at de innså at tradisjonelle etterforskningsmetoder ikke strakk til.

INTERPOL og CITES har lansert en ny etterforskningsmanual for faunakriminalitet. Manualen gir blant annet retningslinjer for såkalt kontrollert leveranse. I stedet for å stoppe illegal import på grensen, følger man leveransen helt frem til mottakeren. Dermed får man tatt flere ledd i smuglerkjeden. I Norge er metoden kjent fra narkotikasaker, men bør også kunne brukes i CITES-saker.

Kunnskap, holdning og prioritering

Det er også viktig at den enkelte politimann/kvinne ser viktigheten av å avdekke handel med CITES- importerte produkter. Det er viktig at de får kunnskap om temaet og at de prioriterer dette på lik linje med vold- og narkotikakriminalitet. I dag er CITES ikke en del av pensum på Politihøgskolen, kun som valgfag.

Politiet bør, med henvisning til offisielle styringsdokumenter og ut fra det globalt funderte trusselbildet prioritere dette feltet høyere.

Norge har sin del av det internasjonale ansvaret for å ivareta det biologiske mangfoldet og prioriterer å avdekke handel med truede arter. De ansatte i politiet må ikke se på disse sakene som sære og uviktige, men derimot spennende, utfordrende og høyst aktuelle.

Også norske rovfugler er utsatt for illegal handel over landegrensene.

Under den ulovlige frakten stues ofte dyrene sammen i svært små bur og beholdere.

Nyhetsmelding fra Interpol

Interpol åpner direkte tilgang til en internasjonal database for å redusere ulovlig handel med stjålne kulturgjenstander.

Som et ledd i bekjempelsen av ulovlig handel med stjålne kulturgjenstander har Interpol gitt autoriserte brukere direkte tilgang til sin internasjonale database over stjålne gjenstander via en sikker nettside. Data-basen inneholder oppdaterte opplysninger om nærmere 34 000 stjålne kulturgjenstander på verdensbasis.

Ikke bare rettshåndhevende myndigheter, men alle interesserte brukere, kan få tilgang til databasen etter å ha søkt om det. Interesserte aktører som ønsker tilgang til basen, må først fylle ut et søknadsskjema for å få til delt et individuelt passord som gir tilgang til databasen.

Med direkte tilgang til databasen vil brukerne få sannstids adgang til de nyeste opplysningene om stjålne kunstverk verden over, som kontinuerlig oppdateres av Interpols generalsekretariat i Lyon når nye opplysninger kommer til. De tilgjengelige opplysningene innbefatter ikke personopplysninger, men kun opplysninger som knytter seg til gjenstandene, som beskrivelser og bilder av stjålne kulturgjenstander.

Koordinatoren ved Interpols avdeling for stjålet kunst (WOA), Karl Heinz Kind, sa at tilgang og bidrag til databasen utgjorde «et viktig verktøy for effektivt å bekjempe ulovlig handel med kulturgjenstander». Han sa at det forventes en økt rapportering fra Interpols 187 medlemsland slik at alle land til fulle kan utnytte fordelene med informasjonsutveksling, slik det er med all kriminalitetsrapportering.

«Tilgang til opplysninger om stjålet kunst er svært viktig for å skape bevissthet om beskyttelse av kulturskatter», sa Kind.

«Når opplysninger om en stjålet kulturgjenstand legges inn i databasen, og man får utvidet direkte tilgang til databasen, utgjør dette et viktig hinder mot ulovlig handel med denne gjenstanden fordi det blir langt vanskeligere å omsette den», fortsatte Kind.

Ettersom databasen ikke bare blir gjort tilgjengelig for rettshåndhevende myndigheter, men også for alle berørte kulturinstitusjoner og profesjonelle aktører (inkludert kulturministerier, museer, auksjonshus, kunstgallerier, stiftelser, samlere osv.), vil det bli desto vanskeligere for en selger eller kjøper å hevde at man ikke hadde anledning til å sjekke om gjenstanden var meldt stjålet.

Den nettbaserte, direkte tilgangen til databasen erstatter DVD-en «INTERPOL – Stolen Works of Art» som man tidligere kunne få tilgang til mot søknad.

Stokkebåten fra Sørumsund er fra førromersk jernalder (år 500 f.kr. – 0) og er Norges eldste båt. Den er, med baugen brukket, av ca 10 meter lang og er et uttrykke for sin tids høyteknologi. Foto: Kenneth Didriksen, Økokrim

Norske kunstverk, her illustrert med et maleri fra Norsk Sjøfartsmuseum, finnes stadig oftere igjen i illegale marked verden over. Foto: Kenneth Didriksen, Økokrim

Historisk dom i straffesak om ulovlig bygging

Sunnhordaland tingrett avsa 30. oktober 2009 dom for et borgerlig rettskrav på riving, i en straffesak om ulovlig bygging. Det er første gang det avsies en slik dom om riving i Norge. I dommen ble tiltalte dømt til å «tilbakeføra, det vil seie riva, og fjerna materialar, av skur/uthus/utedo/hytte og terrasse».

I tillegg ble tiltalte dømt til å betale en bot på 80.000 kroner, saksomkostninger til kommunen med 18.000 kroner og saksomkostninger til det offentlige på 5.000 kroner. Fylkesmannen i Hordaland kommenterer dommen slik på sine nettsider:

«Fylkesmannen meiner dette er ein prinsipielt viktig dom. Prosjektgruppa mot ulovlege byggjetiltak var pådrivar for at kommunen skulle fremje eit slikt borgarleg rettskrav om riving i samband med straffesaka. [...] Det har aldri tidlegare vore gitt dom for eit borgarleg rettskrav om riving i ein straffesak etter plan- og bygningslova. Eit borgarleg rettskrav her inneber at domstolen har teke stilling til om den ulovleg oppførte bygningen skal rivast eller ikkje.

Det vanlege har vore at kommunen sjølv må treffe vedtak om riving etter plan- og bygningslova. Det vil vera arbeids- og tidsbesparande for kommunen dersom domstolen i straffesaker etter plan- og bygningslova også tek stilling til eit krav om tilbakeføring i lovleg tilstand.»

Dommen er ikke rettskraftig.

Miljøkrim vil komme tilbake med en lengre artikkel om saken i neste nummer.

Forelegg mot fem elektronikk-bedrifter

Økokrim har utferdiget forelegg på til sammen 630 000 kroner mot fem bedrifter som importerer elektriske og elektroniske produkter (EE) for manglende medlemskap i godkjent returselskap. I tre av foreleggene er det også tatt med overtredelse av internkontrollforskriften. I alle fem sakene er det tatt med inndragning av vinning på totalt nær to millioner kroner.

Grunnlaget for foreleggene er at bedriftene har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser etter avfallsforskriften kapittel 1. Bedriftene plikter i henhold til nevnte forskrift blant annet å finansiere behandling av EE-avfall gjennom medlemskap i et kollektivt eller individuelt finansiert returselskap som er godkjent av Statens forurensningstilsyn (SFT). Tre av bedriftene har i tillegg over-

trådt internkontrollforskriften ved at de ikke har sikret at virksomhetens aktiviteter planlegges, organiseres, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Foreleggene varierer i størrelse mellom 50 000 og 200 000 kroner for hver bedrift. Bedriftene har spart penger på å ikke være medlem i et godkjent returselskap for EE-avfall for perioden fra plikten til medlemskap trådte i kraft juni 2006 fram til bedriftene inngikk medlemskap. Det er derfor tatt med inndragning av vinning til fordel for statskassen fra ca 100 000 til nær 900 000 kroner for hver bedrift.

Fire bedrifter har så langt vedtatt forelegget. Saken ble anmeldt av SFT i desember 2008.

Kjemikalier får nye faremerker

De velkjente oransje faremerkene vil gradvis bli byttet ut når det kommer nye regler for merking og klassifisering av kjemikalier. Bakgrunnen er innføringen av nye, felles merker for alle land i verden. Forslaget til nytt merkesystem sendes nå ut på høring.

Les mer: <http://www.sft.no/Aktuelt/Nyheter/2009/Oktober/Kjemikalier-far-nye-faremerker>

Oppdretter ilagt forelegg for brudd på Matloven og Akvakulturloven

Et stort oppdrettsselskap har vedtatt et forelegg på 1.200.000 kroner for brudd på Matloven og Akvakulturloven.

Oppdretteren fikk påvist Pankreas Disease (PD) på en av sine lokaliteter i Romsdalsfjorden. Sykdomsutbruddet medførte så stor dødelighet at de ikke klarte å ta opp den døde fisken fortløpende. Resultatet var at da lokaliteten var slaktet ut, lå det fortsatt igjen en ikke ubetydelig mengde med død- og delvis råttne laks.

Nøtene ble tatt opp ved bruk av oppdretters arbeidsbåt. Denne var utstyrt med en dreibar blokk på styrbord side og en stor trommel var montert på babord side av dekket. Opptak av nøtene ble gjort ved at noten ble løsnet fra ringen og et tau ble dratt over blokken og festet til noten. Noten ble nå sluppet helt løs fra ringen, og det medførte at den sank, og at det som var av død fisk, ble sluppet i sjøen. Noten ble så rullet inn over blokken og inn på trommelen. Når så spissen av nota kom til ripa, ble det skåret hull i notlinet slik at det som lå igjen av død fisk i bunnen av nota også ble sluppet på

sjøen. Til tross for at mannskapet på arbeidsbåten så at det slapp ut mye død fisk allerede ved opptaket av den første nota, fortsatte de på samme måte med de øvrige nøtene. Arbeidsbåten var ikke utstyrt for å ta vare på død fisk, og mannskapet hadde tatt opp nøter på tilsvarende måte i 10 år.

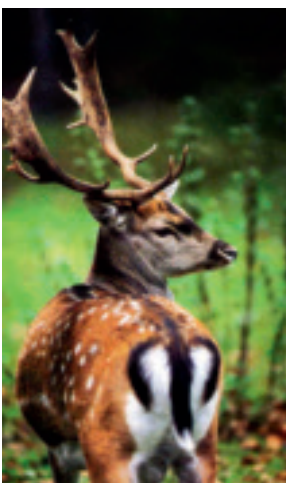

Bildet viser blokken på styrbord side og trommelen på babord side av dekket.

Kulturminnesøk for alle

Riksantikvaren lanserte 7. desember et nytt nettsted med oversikt over fredete bygninger, arkeologiske funn og kirker i Norge. Nå kan alle gå inn på www.kulturminnesok.no og finne frem til kulturminner i hele landet. Dette er en brukervennlig versjon av den tidligere omtalte databasen Askeladden, som krevde passord og brukernavn. Nå er alt tilgjengelig for publikum. Basen har oversikt over mer enn 100 000 kulturminner som for eksempel verdensarvsteder, kulturminner under vann og tekniske installasjoner.

Kompetansesenter om hjortevilt

Direktoratet for naturforvaltning (DN) lanserer en ny strategi for forvaltning av hjortevilt og blant annet etableres det et nasjonalt kompetansesenter for hjortevilt.

Det er nemlig en utfordring at stadig flere dyr blir påkjørt på vei og jernbane, og at konflikten med jord- og skogbruk øker i en del områder.

Senteret skal øke kompetansen og vil bli det naturlige stedet å henvende seg for å få råd og veiledning.

Dåhjort med hvite flekker i pelsen

Under jaktåret 2008/2009 ble det tatt ut 35.600 elg, 35.700 hjort, 30.600 rådyr og 5.200 villrein. Samme år mistet mer enn 7.500 hjortevilt livet i møte med bil eller tog.

Fengselsstraff for ulovlig bjørnejakt

I en dom fra Sør-Østerdal tingrett 12. november 2009 ble tre menn dømt til fengsel for ulovlig jakt på bjørn, i en ØKOKRIM-sak.

Mennene jaktet på en bjørn i Flenåsen Øst i Trysil i juni 2008 ved hjelp av hund med peiler og bil, og en av de tre felte til slutt bjørnen på en skogsbilveg i området.

Hovedmannen ble dømt til 90 dagers fengsel og tre års tap av retten til å drive jakt og fangst for å ha drept bjørnen, samt for overtredelser av våpenloven. I tillegg ble han dømt til inndragning av to våpen og til å betale 35.000 kroner i erstatning til Viltfondet.

En annen ble dømt for medvirkning til fellingen av bjørnen, samt for overtredelser av våpenloven, til 45 dagers fengsel hvorav 30 dager betinget, og to års tap av retten til å drive jakt og fangst. I tillegg ble han dømt til inndragning av 20.000 kroner av verdien av den bilen som ble benyttet til jakten.

Tredjemann, som var eier av hunden som hadde los på bjørnen i lang tid frem til fellingen skjedde, ble ikke dømt for medvirkning til selve fellingen av bjørnen. Han ble imidlertid dømt for å ha jaget bjørnen i strid med viltloven § 3 annet ledd, for brudd på hundeloven, samt for heleri ved bistå med å fjerne bjørneskrotten, til fengsel i 45 dager hvorav 21 dager betinget. Han ble også dømt til tap av retten til å drive jakt og fangst i to år, samt inndragning av verdien av hunden (10.000 kroner).

To andre personer ble frifunnet for jakten på bjørnen. Disse to ble dømt til mindre bøtestraffer for heleri ved å være med på å fjerne bjørneskrotten, og for mindre brudd på hundeloven.

Alle de tre som ble domfelt for jakten på og/eller fellingen av bjørnen har anket dommene.

Foreldelse av saker om miljøkriminalitet

Den måten straffebestemmelsene er formulert på i en del nyere lovgivning på miljøområdet kan medføre usikkerhet om foreldelsesfristenes lengde. Det kan blant annet reises spørsmål om foreldelsesfristen kan ha blitt redusert fra 5 til 2 år for en del saker, uten at de aktuelle fagdepartementene synes å ha vært klar over dette i lovarbeidet.

Av politiadvokat Aud Ingvild Slettemoen, Økokrim

Med mindre fagdepartementene sørger for presiseringer i loven må den usikkerheten som er oppstått, finne sin endelige avklaring gjennom rettspraksis. Det ville være synd hvis lovbrudd på miljøområdet som tidligere hadde en foreldelsesfrist på 5 år, fremover må henlegges der saken ikke ble avdekket innenfor 2-årsfristen, for eksempel ved ulovlig jakt på fredede arter.

Inntil den usikkerheten som er skapt om foreldelsesfristens lengde avklares gjennom lovendringer eller gjennom rettspraksis, må man i straffesaksarbeidet ta høyde for den usikkerheten som gjelder. Det innebærer at man for å være på den sikre siden må sørge for å avbryte foreldelsen innenfor 2-årsfristen, der dette er mulig.

Noen utgangspunkter om beregningen av foreldelsesfristen
Etter strl. § 67 er foreldelsesfristen avhengig av «høyeste lovbestemte straff» for forholdet. (Dette systemet blir i hovedsak videreført i § 86 i strl. 2005.) Når straffebestemmelsen har en hovedstrafferamme i bunnen og en høyere sideramme som gjelder i visse tilfelle, er spørsmålet hvilken av disse som er avgjørende for foreldelsen. Matningsdal/Bratholm, Straffeloven, Kommentartutgave, 2. utgave, første del s. 579 sier om dette:

«Er siderammen knyttet til konkrete omstendigheter, f.eks. at handlingen fører til legemsskade eller døden, avhenger fristen av hvilket alternativ som er oppfylt i den konkrete saken. Ved legemsfornærmelse kan det dermed være aktuelt med både 2, 5 og 10 års foreldelsesfrist. (...)

Knyttetes derimot siderammen til generelle forhold som «særdeles skjerpende omstendigheter», er den høyere strafferamme avgjørende, uavhengig av om det foreligger slike omstendigheter i den konkrete saken, jf. Rr. 1962 s. 494, 1995 s. 374 og 1995 s. 1577.

Det forekommer at loven oppstiller en høyere strafferamme for tilfeller hvor det foreligger «særdeles skjerpende omstendigheter», samtidig som den angir praktisk viktige eksempler på momenter det skal legges vekt på, uten at de er avgjørende verken positivt eller negativt. Et eksempel på det finner man i § 132 a tredje ledd. Da også slike bestemmelser overlater avgjørelsen til rettsens skjønn, må den høyere strafferammen være avgjørende for foreldelsesfristens lengde, uavhengig av om vilkåret er oppfylt i den konkrete saken. Dette er også antatt i Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) s. 108 annen spalte i relasjon til § 132 a.»

I Rt. 1962 s. 494 om strafferammen ved «særdeles skjerpende omstendigheter» etter strl. § 278 tredje ledd uttalte Høyesterett:

«Hvor et straffebud inneholder en alminnelig strafferamme, og en høyere som kommer til anvendelse i særlige tilfeller etter domstolens skjønn, slik som her er tilfelle, vil det være det siste som er bestemmende for foreldelsesfristen.

(...)

Det kan visstnok innvendes at en slik tolkning som vil være til tiltaltes ugunst, ikke virker ubetinget rimelig. Jeg finner imidlertid at denne forståelse stemmer best med ordlyden i § 67. En annen forståelse ville legislativt være uheldig fordi den ville gjøre fristens lengde avhengig av domstolens skjønn i den enkelte sak.»

Rt. 1995 side 374 gjaldt alkoholloven § 10-1 annet ledd. Bestemmelsen lyder slik:

«Dersom overtredelsen er særlig grov, er straffen bøter eller fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen legges vekt på om overtredelsen er av stort omfang eller om det foreligger andre omstendigheter av særlig skjerpende art.»

Høyesterett kom her til at strafferammen i annet ledd var avgjørende for foreldelsesfristen, og uttalte:

«Har straffebestemmelsen en forhøyet strafferamme som kommer til anvendelse i særlige tilfeller etter domstolens skjønn, er det denne som er avgjørende uavhengig av om det foreligger slike omstendigheter i den konkrete saken, jf. avgjørelser i Rt. 1962-494 og Rt. 1992-723.»

Etter disse avgjørelsene gjelder altså prinsippet om at den straffeskjerpende siderammen er avgjørende for foreldelsen uten hensyn til om siderammen gjelder i den konkrete saken, på samme måte der siderammen er knyttet til at «overtredelsen er særlig grov» som der den er knyttet til «særlige omstendigheter».

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff

Straffelovkommisjonen foreslår i delutredning VII side 148 å oppheve de særlige strafferammene som knytter seg til om det foreligger særdeles formildende eller skjerpende omstendigheter. I stedet foreslås at straffebudene først og fremst skal graderes ved at handlingen deles inn i liten, vanlig og grov overtredelse. Straffelovkommisjonen viser til at avgjørelsen av om handlingen er «liten», «vanlig» eller «grov» vil høre til skyldspørsmålet.

I Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straffeloven går Justisdepartementet inn for å følge opp dette forslaget fra Straffelovkommisjonen. Se punkt 4.1.4.4 på side 58 – 59 i Ot.prp. nr. 90. Departementet gir i den forbindelse uttrykk for at en tar sikte på ikke å videreføre systemet med at foreldelsen skal følge den høyeste strafferammen for en overtredelse. Som begrunnelse for dette vises til at slike juridiske spissfindigheter ikke bør videreføres i en ny alminnelig straffelov som har den brede allmennhet som målgruppe, og hvor informasjonshensynet derfor står sentralt.

Den straffeskjerpende siderammen i nyere lovgivning på miljøområdet

Naturmangfoldloven

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) trådte i kraft 1. juli 2009.

Straffebestemmelsen i naturmangfoldloven § 75 erstatter tidligere straffebestemmelser på flere viktige felt innenfor miljøområdet. Blant annet er reglene om vern av områder og arter etter lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (naturvernloven) opphevet for å erstattes med reglene i naturmangfoldloven. Viltloven § 3 om fredningsprinsippet er opphevet og erstattet av reglene i naturmangfoldloven § 15. Ulovlig jakt på fredet vilt vil derved ikke lenger straffes etter viltloven § 56, men vil i stedet straffes etter naturmangfoldloven § 75.

Strafferammen etter naturmangfoldloven § 75 første ledd er bøter eller fengsel inntil ett år, men slik at strafferammen er 3 år for «grov overtredelse», jf. annet ledd, som lyder som følger:

«Grov overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil tre år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak».

Etter prinsippet i Rt. 1962 s. 494 og Rt. 1995 s. 374 ville foreldelse av saker etter naturmangfoldloven § 75 første ledd være 5 år, uten hensyn til om annet ledd gjelder i den konkrete saken. Det er noen forskjeller mellom utformingen av annet ledd i alkoholloven § 10-1 (jf. Rt. 1995 s. 374) og annet ledd i naturmangfoldloven § 75. Alkoholloven § 10-1 annet ledd gjelder en «særlig grov» overtredelse, mens naturmangfoldloven gjelder «grov» overtredelse. Videre viser alkoholloven her til «andre omstendigheter av særlig skjerpene art». Disse forskjellene i utformingen synes imidlertid ikke å innebære at det dreier seg om ulike typer skjønnsmessige vurderinger. Det fremgår av spesialmerknadene til naturmangfoldloven § 75, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) side 455-456, at ordlyden i § 75 annet ledd bare «oppgir en rekke momenter til bruk ved vurderingen av om overtredelsen er grov», og at det også kan legges vekt på andre momenter.

Spørsmålet er imidlertid hvilken betydning uttalelsene i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) på side 58-59 som er omtalt over, kan få når det gjelder spørsmålet om foreldelsesfristens lengde i saker etter naturmangfoldloven § 75.

Forarbeidene til naturmangfoldloven nevner ikke betraktningene på side 58-59 i Ot.prp. nr. 90 om særlig grov overtredelse og strafferammens betydning for foreldelsesfristene. (Derimot vises i NOU 2004: 28 til Ot.prp. nr. 90 på et par andre punkter.)

I lovforslaget i NOU 2004: 28 var den særlige strafferammen i naturmangfoldloven § 75 annet ledd (lovforslaget § 73) knyttet til om det er «inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter». Det fremgår ikke av Ot.prp. nr. 52 hva som er bakgrunnen for at ordlyden ble omformulert til å vise til «grov overtredelse». Det er ingenting i proposisjonen som tyder på dette var ment å ha vesentlig materiell betydning, herunder når det gjelder foreldelse.

Dersom denne omformuleringen likevel skulle medføre at foreldelsesfristen for saker etter naturmangfoldloven § 75 første ledd bare er 2 år, vil det svekke oppfølgingen av forhold som var regulert i andre lover på miljøområdet før naturmangfoldloven. Et eksempel er ulovlig felling av fredet vilt. Frem til naturmangfoldloven var dette regulert i viltloven § 3 jf. § 56. Nå rammes dette i stedet av naturmangfoldloven § 15 jf. § 75. Foreldelsesfristen for saker etter viltloven § 56 er 5 år i alle tilfelle, etter prinsippet i Rt. 1962 s. 494. Dersom foreldelsesfristen for saker etter naturmangfoldloven § 75 første ledd bare skal være 2 år, vil det bety at foreldelsesfristen for ulovlig felling av fredet vilt derfor reduseres fra 5 til 2 år, der overtredelsen ikke er «grov». (Det gjenstår å se hvor grensen skal trekkes for hva som skal anses som «grov overtredelse» etter naturmangfoldloven § 75 annet ledd, herunder om tidligere rettspraksis om grensene for den straffeskjerpende siderammen i viltloven § 56 første ledd annet punktum vil bli ansett relevant for grensedragningen.) Det er ikke upraktisk at ulovlig felling av fredet vilt oppdages først etter noen år, for eksempel der viltet blir oppdaget etter å la ligget en stund i fryseren til en preparant. En reduksjon av foreldelsesfristen i saker om ulovlig felling av fredet vilt fra 5 til 2 år vil medføre svekket oppfølging av slike saker, og det ville neppe være i tråd med formålet med naturmangfoldloven.

En 2-års foreldelsesfrist for saker etter naturmangfoldloven § 75 første ledd vil i mange tilfelle også samsvare dårlig med det øvrige regelverket på området. En del forhold vil være omfattet av både naturmangfoldloven og en sektorlov, jf. naturmangfoldloven § 75 tredje ledd og Ot.prp. nr. 52 (2008-2009). Ved idealkonkurrens vil foreldelsesfristen følge den lengste fristen, jf. Matningsdal/Bratholm, Straffeloven, Kommentartutgave, 2. utgave, første del s. 581. De fleste eldre lover på miljøområdet har en foreldelsesfrist på 5 år etter prinsippet i Rt. 1962 s. 494 og Rt. 1995 s. 374. Det betyr at saker etter naturmangfoldloven § 75 som regel vil foreldes etter 5 år i saker der forholdet også dekkes av spesiallovgivningen, men ikke i saker der reglene i spesiallovgivningen er opphevet for å erstattes med reglene i naturmangfoldloven. Dette vil gi en utilsiktet og tilfeldig forskjell i reglene om foreldelsesfristens lengde på miljøområdet.

På denne bakgrunn bør det etter mitt syn legges til grunn at foreldelsesfristen for saker etter naturmangfoldloven § 75 første ledd i alle tilfelle er 5 år.

Markaloven

Lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) trådte i kraft 1. september 2009. Etter § 20 første ledd er strafferammen bøter eller fengsel i ett år. Annet ledd om den straffeskjerpende siderammen lyder som følger:

«Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove, kan fengsel i inntil tre år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld».

Her oppstår det samme spørsmålet som for naturmangfoldloven § 75, om foreldelsesfristen etter første ledd er 5 år uten hensyn til om annet ledd gjelder i den konkrete saken, jf. Rt. 1962 s. 494 og Rt. 1995 s. 374, eller om det på bakgrunn av uttalelsene på side 58-59 i Ot.prp. nr. 90 må antas at foreldelsesfristen for saker etter § 75 første ledd bare er 2 år.

I forslaget til markalov § 20 som var på høring, var den straffeskjerpende siderammen knyttet til at «det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter». Ordlyden ble omformulert i proposisjonen på bakgrunn av en høringsuttalelse fra Justisdepartementet om at regelen burde endres til en regel om grov overtredelse. Miljøverndepartementet har i motivene til markaloven ikke gitt uttrykk for at omformuleringen skulle ha noen materiell betydning. I punkt 3.15.2 på side 37 i Ot.prp. nr. 23 (2008-2009) uttaler departementet følgende:

«Høringsutkastets straffebestemmelser videreføres i markaloven § 20. (...) Departementet har lagt vekt på at strafferammen og straffebestemmelsene samsvarer med ordningen i ny naturmangfoldlov. Ordlyden i bestemmelsens annet ledd er endret i tråd med forslag fra Justisdepartementet».

I spesialmerknadene til § 20 på side 49 i Ot.prp. nr. 23 uttales:

«Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld. Det vises her til Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 58-59».

Det fremgår ikke hva som egentlig ligger i denne henvisningen til Ot.prp. nr. 90 (2003-2004). Muligens mener man her først og fremst å vise til drøftelsene i Ot.prp. nr. 90 som belyser nærmere hvilke momenter som inngår i vurderingen av om overtredelsen er grov. Man skulle tro at betydningen for foreldelsesfristens lengde hadde vært drøftet nærmere i proposisjonen, dersom Miljøverndepartementet hadde vært oppmerksom på dette spørsmålet. En 2-års foreldelsesfrist vil svekke muligheten for oppfølging av overtredelser som ikke anses som «groe», og derved vil effekten av straffetrusselen i markaloven svekkes tilsvarende. Dette har neppe vært hensikten.

På bakgrunn av at forarbeidene til markaloven i Ot.prp. nr. 23 inneholder en eksplisitt henvisning til side 58-59 i Ot.prp. nr. 90, må det likevel anses å herske betydelig usikkerhet om foreldelsesfristen i saker etter markaloven § 20 første ledd er 2 år eller 5 år.

Plan- og bygningsloven

Den nye plan og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71 inneholder regler om sanksjoner i §§ 32-8 til 32-10. (Disse bestemmelsene er enda ikke trådt i kraft.) Etter § 32-9 første ledd første punktum kan vesentlige og forsettlig eller grovt uaktsomme overtredelser straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Etter tredje ledd første punktum kan fengsel i inntil 2 år anvendes «ved grove overtredelser». Etter annet punktum skal det ved vurderingen av om overtredelsen er grov «særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld». Det fremgår av spesialmerknadene til § 32-9, jf. side 357 i Ot.prp. nr. 45 (2007-2008), at oppregningen her ikke er uttømmende.

Også her oppstår tilsvarende spørsmål om foreldelsesfristen etter § 32-9 første ledd første punktum er 5 år, uten hensyn til om tredje ledd første punktum gjelder i den konkrete saken, eller om det på bakgrunn av uttalelsene på side 58-59 i Ot.prp. nr. 90 må antas at foreldelsesfristen for saker etter § 32-9 første ledd bare er 2 år.

I NOU 2005: 12 er reglene om den straffeskjerpende siderammen i § 32-9 tredje ledd, jf. utvalgets forslag § 37-7 tredje ledd, utformet som en bestemmelse om «særdeles skjerpene omstendigheter». Bakgrunnen for at ordlyden i bestemmelsen er omformulert fremgår ikke i Ot.prp. nr. 45. Proposisjonen nevner ikke Ot.prp. nr. 90 (2003-2003). Det er heller ingen andre uttalelser i Ot.prp. nr. 45 som tyder på at departementet synes å ha lagt til grunn at omformuleringen skulle ha noen materiell betydning, enn mindre noen betydning for foreldelsen. Tvert i mot viser departementet flere steder i Ot.prp. nr. 45 til at utvalgets foreslag om en økt strafferamme vil forlenge fristen for foreldelse fra dagens regler som innebærer en to års foreldelsesfrist. (Se Ot.prp. nr. 45 side 33 i punkt 2.3.18, side 166 i punkt 13.3.2 og side 168 i punkt 13.3.4, samt punkt 13.5.4 på side 181.) Departementet fremhever på denne bakgrunn i punkt 13.5 på side 172 og i spesialmerknadene til § 32-9 på side 357 at forslaget får betydning for foreldelsesfristens lengde. Departementet har altså lagt til grunn at strafferammen på 2 år i § 32-9 tredje ledd generelt vil være avgjørende for foreldelsesfristen, også når forholdet bare rammes av § 32-9 første ledd. Det vil si at foreldelsesfristen vil være 5 år uansett om tredje ledd kommer til anvendelse i den konkrete saken eller ikke.

Etter mitt syn bør departementets klare forutsetning i forarbeidene her være avgjørende, slik at foreldelsesfristen etter § 32-9 generelt er 5 år, også i saker etter første ledd der tredje ledd ikke kommer til anvendelse. På bakgrunn av drøftelsene på side 58-89 i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) kan det nok likevel bli reist spørsmål om dette.

Havressursloven

Lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) trådte i kraft 1. januar 2009 og avløser saltvannsfiskeloven av 1983.

Etter saltvannsfiskeloven § 53 første ledd første punktum var strafferammen for overtredelser bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Annet punktum inneholdt en straffeskjerpende sideramme på fengsel i inntil 2 år «under særdeles skjerpene omstendigheter». Foreldelsesfristen var derved 5 år i alle saker etter saltvannsfiskeloven § 53.

I havressursloven §§ 60-63 er strafferammen bøter eller fengsel i inntil ett år. Skyldkravet er uaktsomhet. Etter § 64 første ledd gjelder det en særlig strafferamme på 3 år for «grov lovbrøt som er gjort med grov aktløse eller med vilje». Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det etter første ledd annet punktum «særlig leggjast vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av lovbrøtet er stor, om lovbrøtet har skjedd systematisk og over tid, og om lovbrøtet har skjedd som ledd i organisert verksemd.»

Havressursloven § 64 første ledd fremstår som en selvstendig straffebestemmelse, særlig ved at bestemmelsen inneholder krav om grov uaktsomhet eller forsett. På denne bakgrunn vil man i utgangspunktet legge til grunn at strafferammen i § 64 første ledd ikke er avgjørende for foreldelsen av saker etter §§ 60-63. Det betyr at foreldelsesfristen for saker etter §§ 60-63 er 2 år.

Når man ser på forarbeidene til havressursloven, så synes det imidlertid som om dette ikke har vært tilsiktet fra Fiskeri- og kystdepartementets side.

Lovforslaget i NOU 2005: 10 Lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser inneholdt straffebestemmelser i § 13-4. Etter første ledd var strafferammen bøter eller fengsel inntil 1 år, og med en straffskjerpande side-ramme på 3 år i tredje ledd «under særdeles skjerpande omstendigheter». Det fremgår av motivene at bestemmelsen ble omformulert til en regel om grov overtredelse etter innspill fra Justisdepartementet i høringen, der Justisdepartementet viste til Ot.prp.nr. 90 (2003-2004). I Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) Om lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser sies om dette i punkt 9.5 på side 158:

*«Når det gjeld føresegner som hevar eller senker strafferamma ved særskjerpende omstende eller formildande omstende, viser Justisdepartementet til at ein i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) har gått inn for å oppheve slike føresegner, og uttaler at «i dette lys bør det ikke nå i spesi-
allovgivningen innføres nye regler av denne karakter». Justisdepartementet held fram at:*

Vil man opprettholde en høyere strafferamme for visse typer overtredelser, må det fremheves konkret hva som er de rettslige karakteristika ved denne adferd. Dette

Norsk miljøpolitiforening(NMPF)

En positiv bidragsyter for miljøarbeid i politiet

Av Nils Roger Duna. Leder NMPF

Norsk miljøpolitiforening ble stiftet i Alta den 30. mai 2005. Det hadde da lenge vært et ønske om en egen interesseorganisasjon for politipersonell som arbeidet med- eller var spesielt interessert i miljøraker. Mange så at et slikt forum kunne gi et fellesskap og virke samlende, samtidig som det kunne være et talerør og pådriver knyttet til politiets miljøinnsats. Ikke minst så mange at et slikt forum kunne bidra med kompetanseheving. Fle-
re andre politifaglige arbeidsområder hadde over lang tid hatt egne foreninger og gjort en utmerket innsats i så måte.

Geirfuglen ble valgt som logo for NMPF. Dette er den eneste norske fugleart, som så langt er utryddet av mennesker. Norsk Miljøpolitiforening valgte derfor geirfuglen som logo ut fra det håp at foreningen kan være en bidragsyter til å unngå at andre arter i framtida lider samme skjebne.

Etter en noe trang start har foreningen nå kommet godt i gjenge, og har pr. i dag over 200 betalende medlemmer. Når foreningens eksistens og arbeid blir bedre kjent, vil nok medlemstallet øke ytterligere. Kjernen i foreningens arbeid har så langt vært å tilrettelegge for økt kompetanse og motivasjon for dette arbeidsfeltet i politiet. Samtidig har den helt klart bidratt til et nettverk for de som arbeider med natur, miljø og sjøtjeneste, slik at det kan trekkes veksler på hverandres kunnskaper og erfaringer.

Det er avholdt to meget vellykkede utdanningsseminar, henholdsvis i Bodø i 2007 og Meråker i 2008. Ved begge seminarene var det god deltakelse. I 2010 avholdes utdanningsseminaret på Stavern. Temaene vil favne vidt, men det blir hovedfokus på kystrelaterte miljøutfordringer for politiet. På de foregående samlingene har hovedtemaene vært motorferdsel i utmark, grenseoverskridende samarbeid og utfordringer knyttet til politiets arbeid med store rovdyr.

Et annet hjertebarn for NMPF er foreningens nettside. Da medlemmene er bosatt og arbeider over det ganske land, er nettsiden det stedet man jevnlig kan treffes og få nyttige oppdateringer og erfaringer knyttet til det arbeidet som skal gjøres. Adressen til nettsiden er www.nmpf.net. Betalende medlemmer får tildelt brukernavn og passord, og får derved en unik tilgang til kompetanse innen dette feltet. Kontigenten ligger for tiden på kr. 200,- pr. år.

Foreningen har også inngått avtaler med diverse firmaer, slik at det er mulig å få tilgang til profileringsartikler og fritidsklær av høy kvalitet til gunstig pris. Detaljer om våre medlemstilbud kan leses på nettsiden.

Dersom du ønsker å bli medlem i Norsk miljøpolitiforening kan du ta kontakt med vår kasserer svein.folkestad@politiet.no . Som medlemmer opptas tjenestemenn/kvinner i politi- og lensmannsetaten, påtalemyndigheten og andre ansatte i Justisdepartementet samt personell som er tildelt begrenset politimyndighet.

kan for eksempel gjøres ved å betegne overtredelsen som grov, og deretter gi en bestemmelse om at «ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på..»

Videre sies om dette under punkt 9.7.2 på side 165 i Ot.prp. nr. 20:

«Justisdepartementet har i si høringsfråsegn vist til at det i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) er foreslått at føreseigner som hevar eller senkar strafferamma generelt, vert oppheva. I Ot.prp. nr. 90 går det frem at slike kriterium i seg sjølv ikkje seier noko om kva for omstende som kan utøyse ei høgre strafferamme.

Departementet et samd i at straffeføreseigna i havressurslova bør seie kva for typar lovbrøt eller kva som er det rettslege karakteristika ved den åtferda ein ønskjer skal bli ramme av eit strengare straffebod. I høve til kva lovbrøt som fell inn under havressurslova § 64 første ledd, har departementet i tråd med Justisdepartementet si høringsfråsegn endra føreseigna slik at det no er opprekna i føreseigna kva for typar omstende som kan utløyse ei høgre strafferamme.»

Fiskeri- og kystdepartementets begrunnelse for den endrede ordlyden synes altså å knytte seg til et ønske om at det skal fremgå hva slags omstendigheter som kan føre til en økt strafferamme.

I proposisjonen 9.3.1 på side 152 viser departementet til at foreldelsesfristen for brudd på saltvannsfiskloven er 5 år etter strl. § 67. Det er ingenting i proposisjonen som tyder på at Fiskeri- og kystdepartementet har sett for seg at konsekvensen av endringene i formuleringen av straffebestemmelsen i § 64 første ledd fra utvalgets forslag, skulle ha den virkning at saker etter §§ 60-63 foreldes etter 2 år og ikke etter 5 år. Når § 64 første ledd så klart er formulert som en egen straffebestemmelse, må nok det likevel være avgjørende i forhold til strl. § 67, selv om dette altså skulle komme som en overraskelse på fagdepartementet.

Kulturminneloven

Når det gjelder kulturminneloven skal her bare nevnes at straffebestemmelsen i § 27 opprinnelig ble vedtatt med en bestemmelse i annet punktum med en høyere strafferamme for «grove tilfeller». Bestemmelsen ble deretter endret ved lov 3. juli 1992 nr. 96, til å lyde som følger: «Bedømmes overtredelsen som grov, kan fengsel i inntil 2 år anvendes». Denne formuleringen ble ansett å reise en viss tvil om foreldelsesfristens lengde. Ordlyden ble endret ved lov 3. mars 2000 nr. 14, til en regel om «særdeles skjerpene omstendigheter». I punkt 4.9.5.1 i Ot.prp. nr. 50 (1998-99) på side 46 uttales om endringen: «Endringsforslaget vil også medføre en endelig avklaring om hvilken foreldelsesfrist som gjelder overtredelse av første straffealternativ (første punktum). Forslaget medfører at foreldelsesfristen for brudd på første alternativ følger fristen for brudd på annet alternativ. Riksadvokaten har i tidligere brev til ØKOKRIM gitt uttrykk for at den nåværende formulering må forstås på samme måte, slik at foreldelsesfristen både etter første og annet alternativ blir 5 år, jf. straffeloven § 67. Spørsmålet er imidlertid ikke endelig avklart i rettspraksis.»

Sammenfatning og konklusjon

Reglene om strafferammen for grove overtredelser i naturmangfoldloven, markaloven, plan- og bygningsloven og havressursloven var alle i utgangspunktet utformet som en regel om «særlig skjerpene omstendigheter», men ble omformulert til en regel om «grov overtredelse» på bakgrunn av innspill fra Justisdepartementet i høringen. Justisdepartementets høringsuttalelser - slik disse er gjengitt i motivene til de aktuelle lovene - nevner ikke eksplisitt at omformuleringen kan få betydning for foreldelsesfristenes lengde, og fagdepartementene synes generelt ikke å ha vært oppmerksomme på at omformuleringen kunne få slik betydning. Det vil på denne bakgrunn fremtre som en tilfeldig og ugjennomtenkt konsekvens dersom den omformuleringen som er skjedd, skal medføre at foreldelsesfristen for overtredelser som ikke er grove blir bare 2 år, og ikke 5 år. Dette vil som nevnt også i en del tilfelle innebære at saker der det tidligere gjaldt en foreldelsesfrist på 5 år, i stedet vil foreldes etter 2 år. Derved vil muligheten for å forfølge overtredelser på miljøområdet svekkes, i strid med selve formålene med den aktuelle lovgivningen.

De aktuelle fagdepartementene bør her gjøre en bevisst vurdering av hvilken foreldelsesfrist som er ønskelig. På bakgrunn av den vurderingen bør det inntas en presisering i de aktuelle lovene, som klargjør hvorvidt strafferammen for grov overtredelse skal være avgjørende for foreldelsesfristen etter strl. § 67 også i saker der overtredelsen ikke er grov.

I arbeidet med straffesakene kan påtalemyndigheten ikke ta noen risiko når det gjelder foreldelse. Når det er usikkert hvilken foreldelsesfrist som gjelder, må det derfor tas høyde for denne usikkerheten i straffesaksarbeidet. Det betyr at en må sørge for å foreta de nødvendige fristavbrytende skritt innenfor 2-årsfristen. Dette gjelder også der saken er slik at det kan dreie seg om grov overtredelse. Den endelige vurderingen av om overtredelsen er grov vil måtte skje for domstolen i hver sak, og resultatet av vurderingen vil sjelden være gitt. (Som det fremgår i punkt 3.1 over vil det imidlertid for en del saker etter naturmangfoldloven foreligge overlappende spesiallovgivning der det gjelder en foreldelsesfrist på 5 år. Her kan 5-årsfristen legges til grunn.)

Hva så med saker som ikke blir avdekket i tide til å avbryte 2-årsfristen? Som det fremgår av vurderingene over, vil spørsmålet om det gjelder en 5 års foreldelsesfrist stå i en noe ulik posisjon når det gjelder havressursloven §§ 60-63, naturmangfoldloven § 75, markaloven § 20 og plan- og bygningsloven § 32-9. Når det gjelder havressursloven §§ 60-63 kan det nok ikke legges til grunn at det gjelder en 5 års foreldelsesfrist. For de øvrige bestemmelsene kan det med tyngde argumenteres med at det gjelder en 5 års foreldelsesfrist uten hensyn om det dreier seg om en «grov overtredelse» eller ikke i den enkelte saken. Løsningen må imidlertid anses som noe usikker.

Forsett, eventuelt

Av politiadvokat Tarjei Istad, Økokrim

Det er viktig at det i miljø saker prosederes på forsett dersom bevisene gir grunn til det, selv om skyldkravet ofte kun er uaktsomhet. Dolus eventualis, i motivene til ny straffelov kalt eventuelt forsett, vil ofte kunne være en aktuell forsettsform. En ny høyesteretts-dom viser imidlertid at det er lett å trå feil ved bruk av eventuelt forsett.

I straffesaker etter forurensningsloven, kulturminneloven, viltloven, arbeidsmiljøloven og andre spesiallover på området miljøkriminalitet kan det være det enkleste å prosedere på skyldformen alminnelig uaktsomhet, selv om bevisene gir holdepunkter for at det foreligger forsett. Dette skyldes nok at loven ikke krever mer enn uaktsomhet, og at det da på en måte ikke er umaken verdt å forsøke å få retten med på noe mer. Det er imidlertid viktig – og riktig – å prosedere på forsett om saken ligger slik an.

Riktignok er det slik at allmennprevensjonen faktisk kanskje vil være større ved dom på uaktsomhet enn på forsett i miljø saker. Ved domfellelse for forurensende utslipp vil det for liknende bedrifter være en klar vekker at man kan straffes (hardt) for slurv – uaktsomhet, og at normen er streng. Det er lettere for disse å distansere seg fra en forsettlig overtredelse; «slik ville jo ikke vi gjort, vi er ikke sånn».

Omdømmetapet, derimot, vil nok være størst ved en dom på forsett. Uaktsomhet er gjerne lik mangel på oppmerksomhet, og det kan lett tilgis/bortforklares som

en feil alle kan gjøre. Litt manglende vedlikehold av rør og pakninger som burde vært oppdaget, kan tilgis en bedrift som ellers gir arbeidsplasser og inntekter i et lokalmiljø.

I tillegg gir forsett strengere straffutmåling, og det vil nok også gjøre alvoret større for domfelte.

Hva er eventuelt forsett?

Eventuelt forsett er den laveste forsettsformen, på grensen ned mot bevisst uaktsomhet. I ny straffelov 20. mai 2005 nr. 28 § 22 første ledd bokstav c, som ikke er trådt i kraft ennå, er eventuelt forsett legaldefinert. Det «foreligger når noen [som, min anm.] begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud (...) holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet». Det er den siste delen («selv om det skulle være tilfellet») som skiller eventuelt forsett fra bevisst uaktsomhet.

Eksempelet med antikkhandleren som kjøper tyvgods er illustrerende. Dersom han tar en sjanse uten egent-

lig tanke for følgene, opptrer han bevisst uaktsomt. Hvis han derimot tenker gjennom om det er tyvgods og tar det valg at han vil kjøpe også om så sikkert eller mest sannsynlig er tilfelle, utviser han eventuelt forsett – dolus eventualis. Han tar et bevisst – forsettlig – valg, han positivt innvilger muligheten for at han handler tyvgods. Han har imidlertid bare innsett muligheten av det og han ønsker den ikke. Således er eventuelt forsett et godt navn – i hvert fall bedre enn latin.

Eksempelet viser at noe i utgangspunktet nokså enkelt og praktisk fort kan bli komplisert. Derfor har det vært innvendt at denne forsettsformen er noe konstruert og vanskelig håndterbar i det praktiske rettsliv. Jeg kommer litt tilbake til det nedenfor, men for tanken kan foreløpig følgende formel settes opp: Først er terskelen lav; gjerningsmannen trenger bare å holde det for mulig at gjerningsbeskrivelsen i et straffebud er oppfylt, typisk at en følge inntreffer. En viss praktisk mulighet er nok, altså betydelig lavere enn sannsynlighetsforsett. I den positive innvilgelsen deretter heves imidlertid terskelen; han gjennomfører også med det tilfellet for øye at følgen er sikker eller overveiende sannsynlig, altså mer enn femti prosent sannsynlig. Jeg forstår det slik at begrepet «skulle være tilfellet» i ny straffelov § 22 første ledd bokstav c dekker at følgen er sikker eller mest sannsynlig i gjerningsmannens positive innvilgelse.

Kjell V. Andorsen, Dolus eventualis – tolv år etter, Jussens Venner 03/2009 s. 155 flg. får frem denne forsettsformens blanding av reelle og til dels hypotetiske vurderinger slik:

«Gjerningsmannen forutsettes imidlertid å skulle befinne seg i en ikke helt lett forståelig situasjon når han foretar de avgjørende vurderinger og valg: En bedømmelse av noe som er mulig (samtidig) som et valg mellom å gjennomføre handlingen eller la være, men nå bedømt ut fra den eventuelle forutsetning at det mulige likevel, samtidig men bare eventuelt, er sikkert eller mest sannsynlig.» (s. 176)

Sammensatt, altså, men trolig nokså dagligdags likevel. Jeg tror vi alle tar slike valg i blant uten at de utgjør overtredelse av straffebud. Er det ikke ganske vanlig å ikke ønske en følge av en handling og heller ikke holde den for særlig sannsynlig, men bestemme seg for å handle selv om så galt skulle skje at den uønskede følgen inntreffer? Motivet er selvsagt at handlingen også har en oppside.

I dette bladet er det viktig å løfte frem eventuelt forsett som en mulig skyldform på miljøområdet. Lovgiver hadde først og fremst narkotikasaker i tankene da skyldformen ble videreført i ny straffelov, se Ot.prp. nr. 90 (2003 – 2004) s. 117 – 118.

Eventuelt forsett i en miljøsak

Forurensningssaker er illustrerende. Bedrift X fører ikke godt nok tilsyn med avfallshåndteringen på bedriftsområdet. Det fører til at giftstoffer, spillvann mv. lekker fra rørene og ned i grunnen og/eller ut i elva som renner i nærheten. Normalt vil man i en slik sak prosedere på at dette burde vært oppdaget – alminnelig uaktsomhet. Ofte vil imidlertid situasjonen være at ledelsen har tenkt at det kanskje skjer, men gir blaffen og tenker ikke lenge. Da er man over i den bevisste uaktsomhet.

Etter mitt syn skjuler en slik situasjon ofte noe mer:

Bedriftsledelsen, fabrikkformannen eller andre har innsett muligheten for at manglende vedlikehold fører til forurensning. De tar imidlertid tankeprosessen et skritt videre og tenker som slik: Også om vår unnlatelse sikkert eller mest sannsynlig fører til forurensning, velger vi å ikke gjøre noe vedlikehold. Eller de beslutter utilstrekkelige eller inadekvate tiltak. De har positivt innvilget (godtatt) forurensningsfølgen – med den for øye beslutter de å la vedlikeholdet utstå. Det koster for mye, det er noe annet som haster mer og mange andre dårlige grunner. I en slik situasjon forligger eventuelt forsett – dolus eventualis. Da er det viktig å prosedere på det, for slik adferd er mer klanderverdig enn den uaktsomme.

Ja, men dette er jo bare en tankeøvelse, hvor er bevisene, kan man innvende. Bevisene er i beslaget, er min påstand. Ved gjennomgang av bedriftsintern e-post-korrespondanse, notater fra formannen til ledelsen og tilbake, styringsdokumenter mv. vil man ofte finne spor av en tankegang som viser eventuelt forsett. Særlig om man leser e-poster over tid i sammenheng vil det kunne avtegne seg et bilde av en ledelse som tenker som beskrevet ovenfor.

I blant vil man trolig ved gjennomgang av bevisene komme helt over i sannsynlighetsforsett. Bedriften holder forurensning for sikkert eller overveiende sannsynlig, ikke bare for mulig. I så fall må det prosederes på slikt forsett. Det er også tryggest grunn, se nedenfor.

Forurensningseksempelet kan enkelt skrives om til en arbeidsmiljøsak hvor manglende vedlikehold av maskiner fører til ulykke på arbeidsplassen.

Eventuelt forsett kan også være praktisk på kulturminneområdet. Den som henter ut gjenstander fra et vrak, planerer et område med en gammel gravhaug, handler fredede gjenstander eller lignende, vet ikke at så er tilfelle. Han holder det imidlertid for mulig og bestemmer seg for å gjennomføre selv om så «skulle være tilfellet», jf. ny straffelov § 22 første ledd bokstav c, altså sikkert eller overveiende sannsynlig. I slike situasjoner vil kanskje slutninger ut fra ytre omstendigheter være mer sentrale i skyldvurderingen enn dokumenter. I tillegg kan det selvsagt ligge mye i gode vitner, særlig de som har vært i kontakt med tiltalte i forkant av overtredelsen uten å ha noen egeninteresse i hans sak.

Jeg har også sett at eventuelt forsett kan være aktuelt i økonomiske straffesaker.

Strengt krav til formulering

En hovedinnvending mot å bruke eventuelt forsett er at det er så fort gjort å formulere denne skyldformen galt. Ikke sjelden tas det for lett på beskrivelsen av det siste leddet i gjerningsmannens tankeprosess – den positive innvilgelsen. Dersom dette ikke drøftes – og beskrives – klart nok, gir domsgrunnene raskt inntrykk av at retten egentlig kun har funnet bevisst uaktsomhet bevist. Andorsen utdyper dette problemet i ovennevnte artikkel.

Høyesteretts dom referert i Rt. 2009 s. 1014 er illustrerende, også for hvor strengt krav det stilles til formuleringen av eventuelt forsett. Spørsmålet var om tiltalte hadde utvist forsett med hensyn til å innføre «et meget

betydelig kvantum» narkotika, jf. straffeloven § 162 tredje ledd jf. første ledd, i dette tilfellet 15 kilo metamfetamin. Om dette hadde lagmannsretten uttalt:

«Han så ikke partiet. Det var derfor ikke sikkert at han visste at det var på 15 kilo. Han har imidlertid vært villig til å bistå med et meget betydelig kvantum. Tiltalte innså derfor muligheten av at det kunne være så mye som 15 kilo. Allikevel har han bevisst tatt det standpunkt at han ville skaffe garasje og vise litauerne en skog hvor partiet kunne gjemmes og gjort dette.»

De to siste setningene kan etter mitt syn leses slik at tiltalte hadde bestemt seg for å bistå selv om det sikkert eller mest sannsynlig dreide seg om så mye som 15 kilo. «Allikevel» synes å vise tilbake på 15 kilo, og setningene sett i sammenheng kan vise at tiltalte med tilstrekkelig grad av sannsynlighet positivt innvilget muligheten for at det var så mye stoff. Særlig den bestemte formuleringen i siste setning («bevisst») gir holdepunkter for det.

Illustrasjonsfoto yaymicro.no

Lagmannsrettens formulering er imidlertid ikke helt klar. Den viser ikke klart om tiltalte høynet terskelen til «sikkert eller mest sannsynlig» 15 kilo metamfetamin i den positive innvilgelsen (som Andorsen kaller tilleggsvilkåret), eller om han da fortsatt bare holdt slikt kvantum og stofftype for mulig. Høyesterett så det slik:

«Slik lagmannsretten her har formulert seg – særlig i de to siste setningene – fremgår det ikke at A oppfylte det kravet til positiv innvilgelse som er beskrevet i avgjørelsen fra 2004 [Rt. 2004 s. 1769, min anm.]. Kravet innebærer at lagmannsretten måtte finne det bevisst at A – i tillegg til å ha vurdert 15 kilo metamfetamin som en mulighet – bevisst hadde tatt det standpunktet at han ville medvirke til oppbevaringen selv om det var 15 kilo metamfetamin som skulle oppbevares. Dette har lagmannsretten ikke tatt stilling til i det siterte, og jeg kan heller ikke se at det er andre uttalelser i domsgrunnene som kan fjerne tvilen med hensyn til om lagmannsretten har forstått forsettskravet riktig.» (avsnitt 8)

Lagmannsrettens dom ble dermed opphevet.

Likegyldighet en løsning

Dommen viser i alle tilfelle at man må holde pennen stødig når eventuelt forsett skal formuleres. Aktor bør derfor servere retten en tydelig og tilstrekkelig klar formulering i prosedyren, slik at det er helt sikkert at ingen nødvendige momenter i det eventuelle forsettet kan synes tatt for lett på. Høyesterett stiller strenge krav, særlig når det gjelder formuleringen av tilleggsvilkåret – den positive innvilgelsen. Det må komme klart frem at gjerningsmannen hadde besluttet å utføre handlingen også med det tilfellet for øye at det mulige var det sikre. Og hva det mulige og hypotetisk sikre er, må uttrykkes presist.

Rettspraksis viser at eventuelt forsett med jevne mellomrom blir håndtert feil, og det vil vel dessverre skje igjen. Kanskje er løsningen å la denne vel kronglete forsettsformen få avløsning av svenskenes likegyldighetsforsett. Andorsen s. 172 formulerer denne forsettsformen slik:

«Likegyldighetsforsettet krever for det første at grunnvilkåret er oppfylt: At gjerningsmannen har innsett muligheten (risikoen) for at hans handlemåte kan komme til å realisere gjerningsinnholdet i straffebestemmelsen, for eksempel en skadefølge. Han stiller seg imidlertid likegyldig til om så skjer – og med dette menes at skadefølgens inntreden ikke har virket som noen relevant motivasjon for ham til å avstå fra handlingen. Dette er noe annet enn å stille seg likegyldig til risikoen for at skadefølgen kan materialisere seg – det er i så fall bevisst uaktsomhet, ikke (likegyldighets)forsett. Det er således ingen likegyldig, i betydningen ubevisst, gjerningsperson man har å gjøre med, verken i forhold til grunnvilkåret eller tilleggsvilkåret for forsettsresonnementet.»

Likegyldighetsforsettet vil nok passe enda bedre i mange miljø saker enn eventuelt forsett – dolus eventualis. Sistnevnte er imidlertid enn så lenge det eneste gyldige i forsettets nedre sjikt i norsk rett og bør brukes i miljø saker om mulig. Tross dets svakheter og fallgruber.

Nytt nettsted viser norske utslipp

Av avdelingsdirektør Signe Nåmdal, Statens forurensningstilsyn (SFT)

SFT lanserte i oktober et nytt nettsted med oversikt over norske utslipp. På www.sft.no/norskeutslipp finner du utslipp og avfallsmengder fra industrien og flere andre samfunnssektorer. Du kan sammenligne utslippene mellom bedrifter eller områder.

Oversikt over miljøets tilstand og utvikling

Nettstedet er en viktig del av jobben vår. Vi skal både ha oversikt over miljøets tilstand og utvikling, vi skal formidle pålitelig, aktuell og forståelig miljøinformasjon og vi skal benytte informasjonsteknologi til kunnskapsforvaltning og formidling.

Nettstedet skal være så brukervennlig som mulig. Her kan du enkelt sammenligne utslippene fra bedrifter med sin bransje eller med geografiske områder, og tilsvarende mellom bedrifter eller geografiske områder. Rundt 1150 norske bedrifter innenfor landbasert industri har eller har hatt krav til egenrapportering i sin utslippstilatelse fra forurensningsmyndighetene.

Norske utslipp erstatter SFTs tidligere nettsted Bedrifts-spesifikk miljøinformasjon (BMI), som siden 2001 har presentert utslippsdata for landbasert industri.

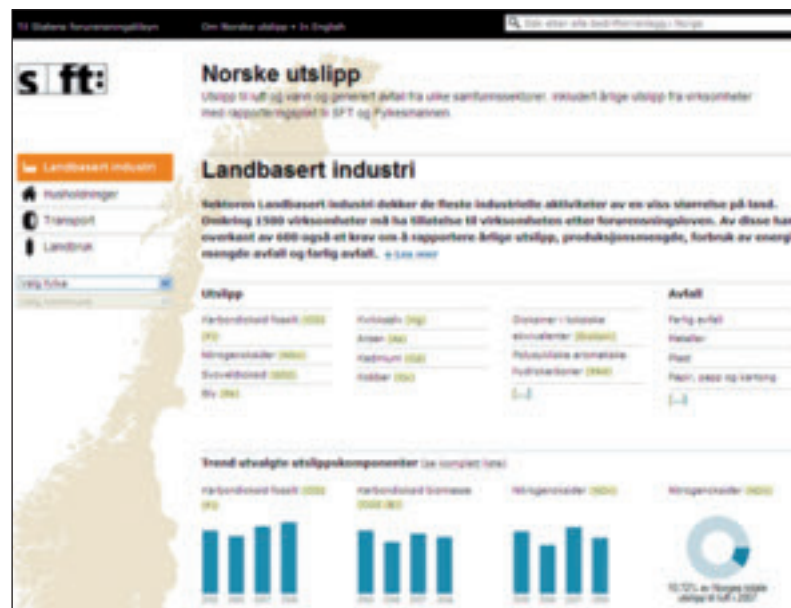
Retten til miljøinformasjon

Pollutant Release and Transfer Register (PRTR) har blitt en fellesbetegnelse på nasjonale utslippsregistre, som skal sikre allmennheten tilgang til informasjon om utslipp og avfall fra industrien.

Norge har undertegnet Århuskonvensjonen, som garanterer retten til miljøinformasjon. Norge har også ratifisert Kievprotokollen, som legger føringer for hvordan vi skal etterleve intensjonene i konvensjonen gjennom å lage og drifte et nasjonalt PRTR.

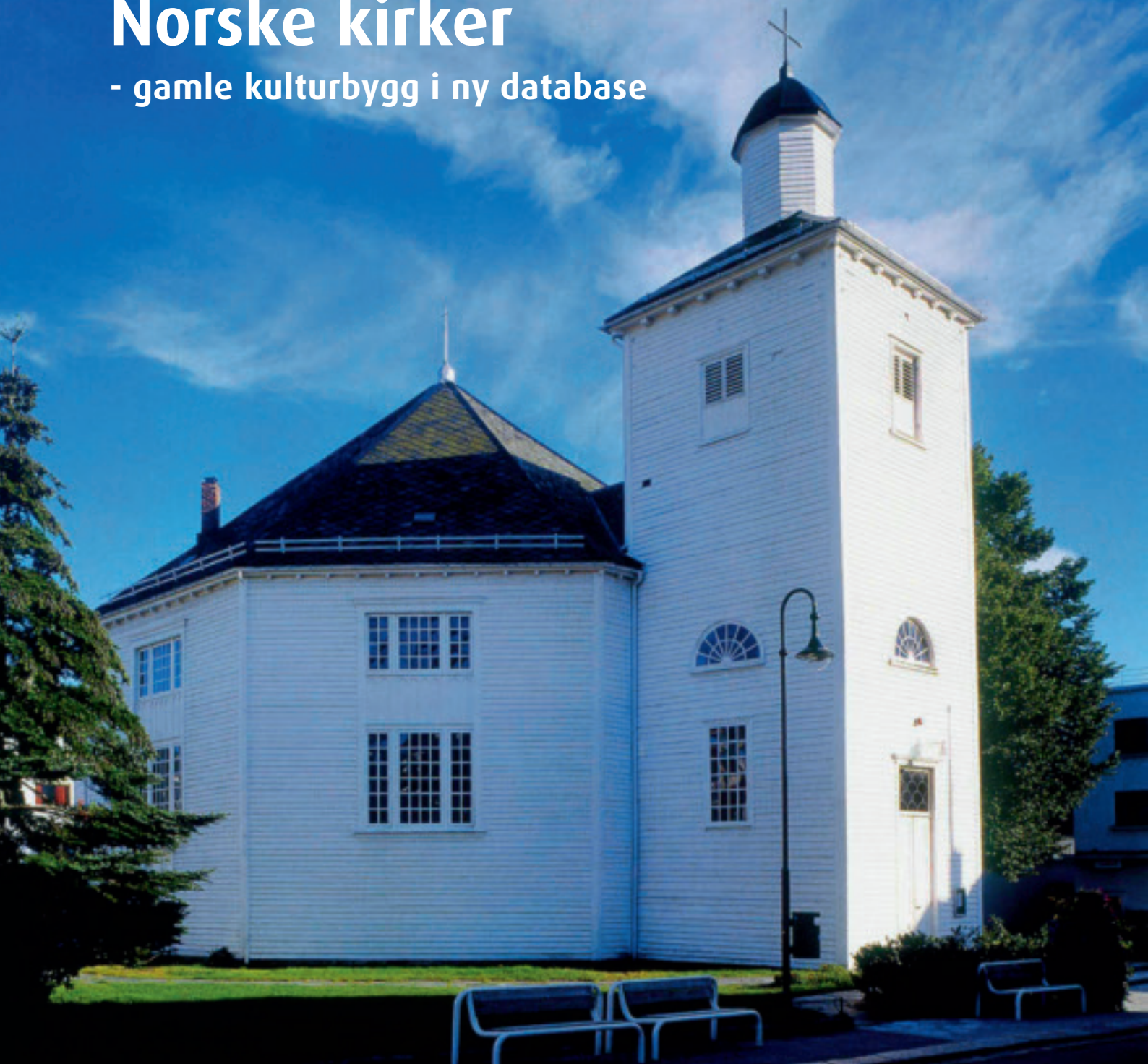
Norske utslipp: Nettstedet viser nå utslipp fra samfunnssektorene industri, husholdninger, transport og landbruk. Fra 2010 vil det tillegg vise utslipp fra anlegg offshore, oppdrett, deponier og avløp, samt utslipp fra produkter.

Norske utslipp viser oppdatert informasjon for de største forurensningskildene i Norge. Målet er at du på en enkel måte finner miljøinformasjon du er på jakt etter. Bak nettstedet står Statens forurensningstilsyn (SFT) og Fylkesmannen.

Norske kirker

- gamle kulturbygg i ny database

Av politioverbetjent Kenneth Didriksen, Økokrim.

Kirkene – våre kulturhistoriske høydepunkt.

Ingen annen bygningstype har hatt så stor kulturhistorisk betydning som våre kirker. I norsk historie har kirken vært møtepunktet mellom det private og det offentlige, mellom det lokale, det nasjonale og det internasjonale. Byggingen av en ny kirke var et felles spleiselag for hele lokalsamfunnet. Mye omsorg, omtanke og kjærlighet ble lagt ned. De beste arkitekter, byggmestere, kunstnere og håndverkere ble engasjert – til glede for de som reiste kirkene og for oss som besøker dem i dag.

Bildet til venstre viser Flekkefjord kirke, tegnet i 1831 av arkitekt Linstow og oppført i laftet tømmer i åttekantform. Illustrasjonsfoto: Kirker i Norge, bind 5/Jiri Havran

Sitatet er hentet fra Oddbjørn Sørmoens innledning til bokverket «Kirker i Norge» der han er fagredaktør. Vi har over 1600 kirker i Norge. Dette kan være alt fra små kapell, flotte stavkirker, moderne arbeidskirker eller store monumentale domkirker. Felles for svært mange av disse kirkebyggene er at også inventaret, i tillegg til selve bygget, representerer store kulturhistoriske verdier. Dette er kulturskatter som f. eks. malerier som er del av utsmykningen eller det kan være bruksgjenstander som døpefont eller nattverdskalker. Uansett er det kulturhistoriske gjenstander som har vært, og fortsatt er, en viktig brikke i lokalsamfunnets, og kanskje også hele landets, identitet.

Politiets rolle i forbindelse med kirkeinventar har blitt mer aktuelt nå enn det var tidligere. Internasjonale trender, og kanskje fra Europa spesielt, viser at «Places of Worship» i økende grad er utsatt for tyverier av sakrale gjenstander. Dette kan ha to hovedårsaker. For det første er det en konstant etterspørsel i det svarte markedet etter kunst- og kulturgjenstander. Muséer og andre tradisjonelle publikumsinstitusjoner har registrert tyveritrusselen og dermed hevet sikkerheten. Resultatet blir ikke at kriminaliteten forsvinner, men at de kriminelle retter fokus mot blant annet kirken som både har interessant inventar og tradisjonelt har vært et åpent hus i dobbelt betydning.

Økt sikkerhet i kirken

Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) har gjort en grundig jobb med å etablere en database for menighetenes registrering av blant annet løsøre i kirkene i Norge. Stoler og benker, lydanlegg, kjøkkenutstyr og salmebøker har fått sitt unike nummer ofte fulgt av et foto og en beskrivelse. Også kunst- og kulturminneobjekt som finnes i kirkene, er behørig registrert i Kirkebyggdatabasen. Det er særlig disse objektene som i denne anledning er av interesse for politiet ved et eventuelt tyveri eller forsvinning. I Kirkebyggdatabasen skal det foreligge en oversikt der politiet ved tyveri av kunst- og kulturgjenstander med enkle grep kan hente ut nødvendig detaljert informasjon for å etterlyse og forhåpentligvis gjenfinne det som er savnet. Offentliggjøringen som følger av at stjålne objekter blir lagt inn i åpne etterlysningsbaser på internett, gjør det også vanskeligere for en helerimistenkt å kunne ty til forklaringen om at han «ikke visste at...»

Gjenstandsregistreringen som blir benyttet i Kirkebyggdatabasen er basert på systemet Object-ID (se artikkel om Object-ID i Miljøkrim nr 2/2007), og opplysningene kan derfor ved mer omfattende saker også distribueres globalt via Interpols «Stolen Works of Art»-oversikt.

Lokalt ansvar

Ifølge kirkeloven § 18 skal hvert menighetsråd føre fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker. Det er altså et lokalt ansvar å ha oversikt over alt inventar, da også kunst- og kulturminneobjekter som finnes i kirkene. Forvaltning av kirkens inventar er regulert i Kirke-loven. Eventuelle middelaldergjenstander (fra før 1537) er underlagt et særskilt vern i kulturminneloven § 13.

Mange kirker har et svært vakkert og symbolmettet interiør. Her treskrud fra en kirke i Telemark. Illustrasjonsfoto: Kirker i Norge, bind 2/Jiri Havran

I Kirkebyggdatabasen fra KA kan lokale kirkebyggforvaltere på en enkel og tilrettelagt måte arbeide med sine egne eiendommer og bygninger. Databasen inneholder alle bygninger som er kirker etter loven, eller vigslet til kirkelig bruk, og som lokal kirkeverge vil man automatisk få lese- og skriverettigheter til egne eiendommer. Systemet har verktøy tilrettelagt for lokale brukere og samtidig muligheter til oversikt og rapportering sentralt. Økokrim har, som politiets kompetansesenter for bekjempelse av kunst- og kulturminnekriminalitet, fått sentral tilgang til basen.

Politiets rolle

Som ved alle andre tyverier og skadeverk er det politiet som har ansvaret for å etterforske hendelsene. Så langt er tyveri av kunst fra kirkene ikke forskjellig fra hvilken som helst annen straffesak med innbrudd og tyveri.

Ved tyveri av kunst og kulturobjekter fra kirkebygg må derfor lokalt politi varsles av de ansvarlige ved kirken. Politiet foretar deretter en etterforskning og innhenter blant annet all mulig objektinformasjon fra Kirkebyggdatabasen som nevnt. Kirkevergen eller andre relevante ansatte ajourfører Kirkebyggdatabasen med anmeldelsesnummeret når de rutinemessig mottar dette fra politiet som bekreftelse på at forholdet er anmeldt. En slik oppfølging gjør det mulig at informasjon om tyveriet kan hentes opp sentralt og distribueres i et kontaktnett både nasjonalt og internasjonalt, slik politiet finner det formålstjenelig.

Når akuttfasen er tilbakelagt og politiet eventuelt går dypere inn i etterforskningen kan det være nyttig å vite om resultatene fra de svenske forskningsrapportene «Cultural Heritage Crime – the Nordic Dimension» (Brå 2006:2) og delrapporten fra denne som omhandler kirken spesielt, «Brottsplats kyrkan» (Brå 2005b). Sverige opplevde for noen år siden en voldsom økning i tyveri av kunstverk fra kirkene. Analysen som ligger til grunn for nevnte delrapport, viser hva som stjeles, om det er planlagte forbrytelser eller ikke, og når tid på døgnet slike hendelser inntreffer. Rapporten viser også i hvilke markeder kirkelige gjenstander er etterspurt. Kanskje mest viktig i forebyggende arbeid er å se på hvilke eventuelle sikkerhetsmangler som ble utnyttet av forbryterne.

For gjenfinning og tilbakeføring av tyvegods er det også nyttig å kjenne til hvilke mekanismer som virker inn blant tyver og stjålet kirkegods.

Sølv og krusifikser

I tillegg til de spektakulære tyveriene som får mediedekning fins det også en hverdagskriminalitet på kunst- og kulturminneområdet. Gjenstander forsvinner fra kirkene enten ved vanlig tyveri eller ved innbrudd. Innsidetyveri synes ikke å være så vanlig i kirkene.

Det er stort sett kirkerommene og sakristiene som blir utsatt for tyveri og i mindre grad lagerlokaler, kirkestuer og gravplasser.

De mest tyveriutsatte gjenstandene i kirken har vist seg å være sølvobjekter og da spesielt lysestaker. Noen tolker dette dit hen at disse enklere kan omsettes uten at det nødvendigvis er sakrale gjenstander som forbindes med en kirke. Videre stjeles skulpturer og krusifikser og malerier. Det som er fellesnevner for mye av det som illegalt tas ut av kirker er at det er lett å stjele.

Markedene som kjøper ting fra kirkene, kan være delt slik at det som er lite kirkelig, f. eks. lysestaker og «vanlige» malerier, omsettes i kort avstand fra åstedet. Gjenstander som derimot har vært del av en kirkelig handling, eller som anses som mer «hellig», havner i antikkmarkedet globalt der det betales mest. Japan blir nevnt som et land med stor interesse for kunst og kultur, og som i tillegg tilhører en annen religion. Motsatt finnes det jo personer i vesten som har en «ekte buddafigur fra Østen» som pyntegjenstand i stua.

De aller fleste tyveriene fra kirkene har et økonomisk motiv. Svært få ønsker å ha kirkekunsten hjemme til utsmykning eller trofé i egen bolig. Følgelig er det ofte en omsetningskjede som mer eller mindre står klar til å kunne ta seg av et slikt objekt slik at det havner enten der det betales mest eller der det er bestilt. Det er også en inndeling i denne type tyverier som skiller mellom tilfeldig- eller om det er planlagt. I de planlagte tilfellene fins også de som er bestilte. Førstnevnte innbefatter naturlig nok utøvere som stjeler for raske penger, ikke er utpreget kunnskaps- eller markedsbaserte i sitt «yrke», og som ofte er «lokale helter». Planlagte tyverier fra kirkene, herunder bestillingstyverier, har i kunst- og kulturminnesaker benyttet research både på utførsel av selve tyveriet og ikke minst omsetningen og muligens hvitvaskingen i etterhånd. I slike tilfeller er faren for at tyvegods havner langt fra åstedet størst.

Anmeld tyveriene

De fleste tyveriene fra kirkene i Norge er ikke spennende nok for «tabloid-mediene». Selv om maleriet ikke er verdt 100 millioner og malt av Rembrandt er det like fullt et alvorlig tap av kulturminner og faktisk mer omsettelig i et grå-hvitt marked nettopp fordi det ikke er et nasjonalikon.

Selv om tyveriene av kunst- og kulturgjenstander er økonomisk motivert er modusen ikke sammenliknbar med økonomisk kriminalitet, der alvorligheten blant annet måles i pengeverdi. Det er i utgangspunktet alvorlig at det stjeles kulturminner fordi dette i sin egenart ikke kan repareres ved nye innkjøp. Det er alvorlig at det stjeles fra kirker som til alle tider har tilstrebet å være et offentlig sted der beskyttelsen tradisjonelt har vært absolutt uten for mye sikkerhetstenkning. Slike tyverier er også alvorlige fordi det er en del av et felleseie som representerer lokal historie og identitet utover det som kan måles i ren pengeverdi.

Det avgjørende for bekjempelse av denne type lovbrudd er blant annet at de lokale menighetene anmelder tyveriene. Kun slik kan politiet få utgangspunkt for å etterforske saken. Uansett om saken så av ulike årsaker skulle bli henlagt har politiet fått informasjon som er nødvendig, for å kunne vite noe om omfanget og utbredelse og iverksette formålstjenelige tiltak og forebygging ut fra trusselbildet som tegner seg.

Tips til kirken

Tenk forebyggende – planlegg et tyveri!

Som et praktisk tips og tankeeksperiment for kirkebyggforvaltere kan det være nyttig å sette seg inn rollen som en som ønsker å stjele noe fra ens egen kirke. Hva ønsker en eventuell tyv å stjele, hvor finnes dette oppbevar, hvordan er sikringsrutinene, hvordan kommer en usett inn og ut av kirken og hvordan kan etablerte sikkerhetssperrer unngås osv. Planlegg gjerne det perfekte kupp. Ikke tenk sikkerhet, men tenk hvordan du kan unngå byggets sikkerhet! Fins det flere forvaltere/kirkeverger så kan hver planlegge sitt «brekk». Evaluér deretter planen og på denne måten kan eventuelle svakheter i sikkerheten avdekkes før de blir utnyttet av utenforstående. Neste trinn er selvsagt å forbedre rutiner og fysiske sikkerhetstiltak slik at svakheter elimineres. På en slik måte utfordrer man sine egne selvfølgeligheter ved drift og sikkerhet av kirkebygget.

En «solskinnshistorie» fra Namdalseid

Av politioverbetjent Nils Roger Duna, Miljøkoordinator Nord-Trøndelag politidistrikt

Mens orrhanene fløy forskrekket av sted og grusspruten sto over bilen, ble de to som jaktet ulovlig fra bil på en skogsbilvei i Namdalseid høsten 2009 filmet av andre jegerkolleger som var ute i lovlig ærend.

Alle våre hønsefugler, både storfugl, orrfugl, ryer og jerpe, har behov for småstein/grus i muskelmagen dersom de skal kunne fordøye maten. Dette medfører at de jevnlig oppsøker steder i naturen som gir rikelig tilgang til slike «hjelpemidler». Veikanter og grusveier er populære områder i så måte. Dette fenomenet kan særlig oppleves morgen og kveld langs de tusenvis av kilometer med skogsbilveg som snor seg gjennom det norske landskapet. For de som er oppriktig interessert i naturen kan dette i og for seg gi naturopplevelser, spesielt vår og høst, som er den årstiden hønsefuglene i størst grad oppsøker slike steder. Mangt et bilde og mange meter film er tatt opp gjennom bilvinduet på disse årstidene. Dette lar seg lett gjøre da de nevnte fugleartene ikke er spesielt redde for biler.

Beklageligvis er det ikke alle som benytter seg av kamera på slike turer. Mange kjører rundt på skogsbilveier med ladd våpen lett tilgjengelig i bilen. Dersom muligheten byr seg skaffer de seg raskt en fuglesteik eller to i en håndvending. Faktisk er dette mange steder så utbredt at det har ført til lokale nedganger i bestandene av hønsefugl. Både politiet og andre relevante myndigheter klarer over problemet, men det er vanskelige saker å avsløre. Skogsbilveinettet er enormt og det skal mye flaks til for å få sett og dokumentert slik type ulovlig jakt. Noen som jakter ulovlig plasserer også ut observasjonsposter langs innfartsårene. Disse varsler dersom det er annen trafikk på vei inn i områdene der ulovlighetene foregår.

Selvfølgelig er slik opptreden brudd både på lovverket og gjeldende jaktetikk, men i iveren etter å skaffe seg størst mulig utbytte er det altfor mange som tyr til slike «jaktmetoder». Dette fikk to jegere som jaktet på Namdalseid i Nord-Trøndelag oppleve høsten 2009. Jegerne hørte til den lovlydige delen av småviltjegerne, som kan glede seg over å se staselige hønsefugler beite i veikanten, uten å bli fristet til ulovligheter. I stedet nøt de synet, og foreviget de to beitende orrhanene med videokamera. Filmingen skjedde imidlertid i en sving, og det viste seg å være to andre jegere som kom motsatt vei. Sistnevnte oppdaget også de beitende orrhanene, men tilhørte en annen kategori, som ikke hadde noe i mot å benytte også ulovlige midler for å øke utbyttet av turen. De filmende jegerne, som ikke var oppmerksom på bilen på den andre siden av svingen, fikk seg derfor litt av en overraskelse da det plutselig smalt. Hvem som ble mest redd, orrhanene eller de to som filmet er ikke godt å si. Orrhanene lettet og strøk av gårde, mens grusspruten smalt i bilen til de filmende kameratene. Heldigvis hadde de åndsnevrværelse nok til å stanse bilen med de to skytterne når denne kom rundt svingen, samtidig som de filmet den påfølgende samtalen, der «jegerne» både erkjente og nektet for å ha gjort noe ulovlig. Også bilnummer og hagla mellom beina på personen i passasjeret ble filmet.

Oppsynsmannen i det lokale fjellstyret, som hadde solgt jaktkortene, ble deretter kontaktet. Han involverte umiddelbart lensmannskontoret på Namdalseid, og i fellesskap ble de to jegerne som hadde skutt pågrepet senere på dagen. Med de håndfaste bevisene som forelå tok det ikke lang tid før begge jegerne hadde lagt kortene på bordet og tilstått forholdet i avhør på lensmannskontoret. Haglene ble beslaglagt og filmen kopiert og vedlagt saken.

I skrivende stund er de ennå ikke bøtelagt, men begge to kan trolig forvente seg forelegg for brudd på våpenforskriften § 88 om oppbevaring av våpen under transport og bestemmelsene i viltloven § 21 om forbudet mot å løse skudd fra kjøretøy.

Selv om det gjennom kontrollvirksomhet har vært gjort mange forsøk på å avsløre slik ulovlig virksomhet, er det første gangen som jeg kjenner til at noen er tatt på «fersken» og blitt filmet mens de utførte den ulovlige jakten. Slik sett er denne episoden ganske unik. Selv om det ikke er hver dag man kan forvente å få slik fangst, er kontrollvirksomheten allikevel viktig for å forebygge ulovlig jakt langs skogsbilvegene. I en del tilfeller kan det også ende opp med saker og forelegg for ulovlig oppbevaring av våpen under transport.

Våre hønsefugler eksponerer seg på vei, spesielt på våren og høsten. Bildet viser tiur i spill på vei. Illustrasjonsfoto.: Nils Roger Duna.

Bildet viser etterforskning i forbindelse med ulovlig jakt på orrhaner. Illustrasjonsfoto: Nils Roger Duna.

Reaksjoner på ulovlige byggetiltak

– hvilken betydning vil det nye overtredelsesgebyret ha for ulovlighetsbekjempelsen?

Av stud.jur. Marius Finsrud Nilsen

I en rekke artikler i Miljøkrim er det blitt rettet fokus på utfordringene kommunene, politi og påtalemyndighet står overfor i bekjempelsen av ulovlige byggetiltak i strandsonen.

Praktiseringen etter den gjeldende plan- og bygningslov har vist at det er store rom for forbedringer i forhold til ulovlighetsbekjempelsen, særlig mht de forvaltningsrettslige sanksjonene. Med ny plan- og bygningslov (ny plbl.), som trer i kraft fra 01.01.2010, vil både kommunene, politi og påtalemyndighet få et utvidet reaksjonsspekter overfor ulovlige byggetiltak i forhold til dagens lovgivning. Det skjer endringer både innenfor de strafferettslige og forvaltningsrettslige sanksjonene. Et av de mest spennende elementene i det forvaltningsrettslige sanksjonssporet er det nye overtredelsesgebyret.

Overtredelsesgebyret

Overtredelsesgebyret vil gi kommunene en ny og viktig rolle. I tillegg til de eksisterende sanksjonene i forvaltningssporet, som bl.a. omfatter de mest praktiske sanksjonene pålegg og tvangsmulkt, vil overtredelsesgebyret få en sentral plass i ulovlighetsbekjempelsen, jf. ny plbl. § 32-8. Et overtredelsesgebyr anses som en forvaltnings-

rettslig sanksjon. Det er et vilkår for å ilegge et overtredelsesgebyr at en av de beskrevne handlingsnormene § 32-8 er brutt.

Gebyret reiser mange interessante problemstillinger. Innføringen av et overtredelsesgebyr vil for det første gi plan- og bygningsmyndighetene et nytt verktøy i ulovlighetsbekjempelsen. Bakgrunnen for at overtredelsesgebyret blir innført, er at man har sett et behov for å kompensere for manglende ulovlighetsforfølgning. Etter gjeldende lov er det kun tvangsmulkt, forelegg og eventuelt søksmål kommunen kan bruke for å fremtvinge oppfyllelsen av et pålegg. Problemet med disse sanksjonene er at de ikke har vært tilstrekkelige i praksis. F.eks. trer tvangsmulkt ikke i kraft før rettesfristens utløp; risikoen for lovovertrедeren blir dermed liten ved at han kan rette forholdet før fristens utløp, slik at mulkten opphører. Overtredelsesgebyret kan imidlertid ilegges i og med overtredelsen, men etter at forhånds-

varsel er gitt, jf. forvaltningsloven § 16. Ingen av de gjeldende sanksjonene har samme virkning, derfor kan overtredelsesgebyret trolig øke den preventive effekten ved de forvaltningsrettslige sanksjonene.

Rettsikkerhetsproblem

Sporvalget mellom forvaltningsrettslige og strafferettslige sanksjoner kan by på problemer. Det kan være et rettsikkerhetsproblem hvis for mange saker blir løst gjennom et overtredelsesgebyr. Formålet med gebyrleggingen er pønalt motivert. Bakgrunnen for begrepsbruken «overtredelsesgebyr» har sin sammenheng med at man ville markere et skille mot de alminnelige gebyrene. Imidlertid er det viktig å presisere at overtredelsesgebyret ikke er straff i grunnlovens forstand, og er beregnet på de forhold som ikke kvalifiserer til strafforfølgning. En helt annen sak er at overtredelsesgebyret vil falle inn under hva EMK definerer som straff. Med utgangspunkt i dette er det lett å ha motforestillinger mot gebyret. Domstolens saksbehandlingsregler tar sikte på å ivareta hensynet til tiltalte, gjennom kontradiksjon og en best mulig opplysning av saken. Derfor vil det være uheldig om overtredelsesgebyret fører til en nedgang i antall anmeldte saker til straffesaksporet. Etter mitt syn burde flere saker etterforskes og flere saker medføre påtale.

Poenget er at det er overtrederen som skal stå ansvarlig for merutgiftene ved ulovlighetsforfølgning, ikke den enkelte kommunes økonomi. Det er overtrederen som således må bære risikoen økonomisk for de overtredelser han måtte utføre. Formålet er imidlertid ikke at kommunene skal oppfatte overtredelsesgebyrene som en inntektskilde, men i stedet å redusere den økonomiske belastningen ulovlighetsforfølgning er for kommunen. Samtidig kan det medføre at kommunene får tilstrekkelige midler til å intensivere arbeidet mot ulovlige byggetiltak.

Farene ved at overtredelsesgebyr tilfaller kommunen, vil motvirkes av at det i ny forskrift nedfelles klare kriterier både for når overtredelsesgebyr ilegges og for utmåling av gebyrene. Adgangen til å påklage illeggelsen av overtredelsesgebyr, samt å kunne gå til søksmål mot både kommunens illeggelse direkte eller fylkesmannens beslutning i klagesaken, ivaretar rettsikkerheten ytterligere. Domstolskontrollen vil være en sikkerhetsventil i så måte. Maksimumssatser på overtredelsesgebyret kan lempe på noen av innvendingene mot at gebyret tilfaller kommunen, jf. plbl. §32-8 sjette ledd annet punktum. Sett under ett ivaretar man både hensynet til rettsikkerheten og hensynet til en effektiv ulovlighetsbekjempelse.

« Det er overtrederen som skal stå ansvarlig for merutgiftene, ikke kommunene »

Et annet rettsikkerhetsproblem er at loven bestemmer at gebyret skal tilfalle kommunen selv, jf. plbl. § 32-8 fjerde ledd annet punktum. Normalt vil slike gebyrer tilfalle staten, og ikke den som har ilagt det. Problemet med at gebyret skal tilfalle kommunen selv, er at kommunen kan ha en økonomisk egeninteresse i å ilagge flest mulige gebyrer. Kommunenes integritet kan trekkes i tvil ved at inntektene ved gebyrene tilfaller kommunene selv, istedenfor staten i sin alminnelighet. Problematikken blir ofte billedlig omtalt som «bukken som passer havresekken» – man bør ikke sitte i posisjoner hvor ens integritet kan trekkes i tvil.

For å skape en armlengdes avstand mellom myndigheten som ilagge gebyrene og myndigheten som mottar inntektene av gebyrene, har lovgiver falt ned på at det er kommunen i sin alminnelighet som skal stå som mottaker av inntektene, og ikke plan- og bygningsmyndigheten direkte. Spørsmålet er om dette kan skape tilstrekkelig avstand. Utgangspunktet må være at overtredelsesgebyr ikke må ilegges ut fra økonomiske hensyn. Hvis plan- og bygningsmyndigheten selv hadde ilagt og selv mottatt pengene direkte, kunne det medført et rettsikkerhetsproblem. Imidlertid har ordningen noen gode kvaliteter ved at kommunen kan få et incitament til å forfølge ulovligheter. Ved å gi kommunen en økonomisk motiverende reaksjon, kan dette gjøre at flere overtredelser blir oppdaget og reagert overfor. Etter dagens lovverk har det vært et problem at kommunene ikke har forfulgt overtredelser som burde vært forfulgt, og da kan et slikt økonomisk incitament slå positivt ut.

Endringenes betydning for fremtidig ulovlighetsbekjempelse

Samlet sett fremstår den nye lovens reaksjoner som tilfredsstillende, men det gjenstår å se hvordan loven vil fungere i praksis. Innstramningene må sies å være et skritt i riktig retning, fordi plbl. har stor betydning for forvaltningen av strandsonen som ikke er vernet etter f.eks. naturvernloven eller andre miljølover. Da man i tillegg vet at overtredelser i strandsonen ofte begås av ellers lovlydige og ressurssterke mennesker, kan overtredelsesgebyret ha en avskrekkende effekt i forhold til denne gruppen. Overføringen av den økonomiske risikoen ved ulovlighetsbekjempelsen til overtrederne, vil innebære en likere praktisering av regelverket i hele landet, uavhengig av den enkeltes kommunes økonomi. Skjerpelsene av straffen markerer at det blir sett alvorlig på overtredelser av lovgivningen i 100-metersbeltet, og sammen med overtredelsesgebyret vil dette trolig medføre økt beskyttelse. Samtidig må dette skje i et samspill med økt kartlegging av strandsonen, slik at flere ulovlige tiltak oppdages og forfølges.

Praia De Santa Cruz

For mange torskehoder

Av politiadvokat Stine Melbye Sørensen og politioverbetjent Trond H. Thorsen, Troms politidistrikt. Illustrasjonsfoto: yaymicro.no

Torsdag 20. august 2009 mottok Troms politidistrikt signal om oppbringelse av den portugisiske tråleren «Praia De Santa Cruz». Skipet var bordet av kystvaktfarøyet KV Senja etter en risikovurdering og oppbragt under mistanke om feil føring av fangstdagbok og underrapportering av torsk i vernesonen.

Ved kontroll av fartøyets lasterom fikk Kystvakta mistanke om at det ikke var samsvar mellom lasten av steinbit og torskehoder der og hva som var oppført i fangstdagboka. Kontrollørene fra Kystvakta syntes det var mistenkelig at topplaget av lasten og dens emballasje hadde synlige skader som kunne tyde på at det var foretatt en rekke omstuinger av lasten. Rapportert fangst av steinbit var også høyere enn hos andre fartøy som hadde fisket i samme område til samme tid. Nærmere undersøkelser viste at det nedover i lasten var forholdsvis mer torsk og mindre torskehoder og steinbit enn i de øvre lagene.

Etterforskning og avhør ved Kystvakta

En tid etter oppbringelsen var besluttet, ønsket kapteinen på «Praia De Santa Cruz» å avgi forklaring. Kystvakta ble anmodet om å ta avhøret underveis til Tromsø. Et tidlig avhør er fordelaktig for den videre etterforskningen. I en del saker vil kapteinens forklaring medføre at saken er tilstrekkelig opplyst til at forelegg kan utstedes. Dersom foreleggene vedtas og tilfredsstillende garanti stilles, kan fartøyet unngå oppbringelse, og dermed også unngå et ofte betydelig økonomisk tap.

Avhøret ble gjennomført på engelsk og sikret ved lydopptak. Kapteinen bekreftet feilføring av fangstdagbok og under-/overrapportering av fangst. Avhøret endret likevel ikke beslutningen om å oppbringe skipet.

530 000 kroner og rederiet måtte selv engasjere og koste lasting.

Til sammen ble det losset 712 tonn produktvekt fisk. Dette ble stablet på 673 paller og inneholdt 24 164 blokker fisk. Avvik i forhold til rapportert fangst og skippers forklaring var betydelig.

Begjæring om rettslig gransking

Rederiets representant og kaptein påsto at det ble gjort grove feil ved kontrollen. Politiet registrerte ingen feil, og avviste innsigelsene. Etter avsluttet lossing stod rederiet fast på at tellingen var feil. Det ble hevdet at torskehoder var telt som torsk men verken rederiet eller kapteinen ønsket å forklare seg nærmere om hvilke feil som var gjort. På bakgrunn av innsigelsene ble den beslaglagte fangsten ikke frigitt.

Som alternativ til reell bevisføring under en hovedforhandling oversendte påtalemyndigheten en begjæring om rettslig gransking til Nord-Troms tingrett. Retten plikter å etterkomme påtalemyndighetens begjæring, og kan oppnevne sakkyndige til å forstå granskningen. Vurderingen fra påtalemyndigheten var at en rettslig granskning ville sikre bevisene til bruk ved en eventuell hovedforhandling.

« *Politiet valgte å ikke feste lit til kapteinens forklaring og besluttet at lasten skulle losses for kontroll.* »

Lørdag 22. august overtok politiet i Tromsø saken fra Kystvakta. Politiet møtte til brief på KV Senja, der kystvakta redegjorde for saken. Kystvakta bistod politiet i etterforskningen også etter overtakelse av saken

Politiets etterforskning

Politiet startet sin etterforskning av saken med en videre ransaking av fartøyet. Dokument- og databaseslag ble gjennomgått og Kapteinen møtte til avhør hos politiet og avga en ny forklaring på vegne av seg selv og rederiet. Her la han frem en liste som skulle være korrekt angivelse av lasten om bord.

Politiet valgte å ikke feste lit til kapteinens forklaring og besluttet at lasten skulle losses for kontroll. Anbud ble innhentet fra aktuelle tilbydere i Tromsø og Tilbudene varierte betydelig i pris, men avgjørende for valg av samarbeidspartner ble den som tidligst kunne starte arbeidet.

Gjennomføring av lossing er et krevende arbeid som involverer flere. Vi benyttet Troms fryseterminal, som igjen leide inn ekstra lossemannskaper. Lossingen ble ledet av politiet med god bistand fra Kystvakta. Fiskeridirektoratet førte lister over fisk etter hvert som den gikk over vekt. Mattilsynet kontrollerte løpende at lossingen foregikk på en slik måte at kvaliteten ikke ble forringet. Arbeidet pågikk i 3 lange dager fra 7 om morgenen til 11 på kvelden. Regningen fra fryseterminalen var på vel

Forelegg

Parallelt med begjæringen om rettslig gransking ble forelegg til rederiet og kapteinen utferdiget. Det var ikke fremlagt regnskap som skulle tilsi at kontrollen var uriktig. Påtalemyndigheten la til grunn at kontrollen var korrekt, og utstedte forelegg basert på resultatet av kontrollen.

Forelegget til rederiet ble satt til på 500 000 kroner og inndraging og saksomkostninger ble på henholdsvis 3 000 000 kroner og 500 000 kroner.

Forelegget til kapteinen var på 100 000 kroner.

Begge foreleggene ble vedtatt og betalt og begjæringen om gransking ble trukket.

Fiskekvoter og diplomati

Fiskeri- og kystdepartementet henvendte seg i ettertid til politiet med anmodning om utlån av sakens dokumenter. Departementet vurderte å tilbakekalle rederiets lisens for fiske.

I motsetning til andre fiskerisaker ble utenriksdepartementet i dette tilfellet underrettet om progresjonen i saken. Det var en rekke møter mellom norske og portugisiske myndigheter. Saken vakte stor oppmerksomhet i Portugal. Portugisiske myndigheter bestred Norges rett til å oppbringe «Praia De Santa Cruz», og norsk jurisdiksjon i vernesonen.

Granskning som ledd i etterforskning av fartøysaker

Av Ole Bredrup Sæverud, statsadvokat i Troms og Finnmark.

Lossing av trålere har vært gjort i etterforskningsøyemed flere ganger. Det gir en enestående mulighet til å dokumentere kvantum og sammensetning av den fisk som er om bord i et fartøy.

Erfaring fra etterforskning av fiskerisaker har vist at en del trålere underrapporterer kvotebelagte arter, og overrapporterer bifangst. I praksis omskrives det fra torsk til bifangst og biprodukter.

I tillegg har vi sett flere eksempler på at fabrikktrålere oppgir uriktig produkt, og på den måten får med seg mer fisk enn de oppgir til myndighetene. Det er heller ikke uvanlig å operere med en lavere kassevekt enn reelt, når mengden produsert fisk skal kontrolleres.

Det kan med sikkerhet legges til grunn at kontrollvirksomheten til Kystvakta og Fiskeridirektoratet ikke har avdekket alle tilfeller av slik unndragelse. Det er potensielt store mengder torsk som på denne måten unndras kvoteavregning.

Uten en kontrollert lossing er det svært vanskelig å finne nøyaktig mengde fisk som er om bord i et fartøy. I tillegg vil et losseresultat være svært viktig for beregning av størrelsen på en eventuell inndragning. I dag tas det i de fleste tilfeller utgangspunkt i verdien på det ulovlige forhold når inndragning skal fastsettes, og det er betydelige verdiforskjeller mellom ulike produkt- og størrelseskategorier.

Lossing av en tråler er imidlertid en svært kostbar affære. Avhengig av størrelsen på tråleren, og mengden fisk som er om bord, kan kostnadene fort komme opp i flere hundre tusen kroner. I tillegg har vi sett eksempler på at de involverte fiskere ikke alltid er videre samarbeidsvillig, eller interessert i å legge losseresultatet til grunn.

Under en hovedforhandling er lasten for lengst omsatt, og umulig å etterkontrollere. Da fremkommer det gjerne påstander om fradrag for is, lavere kvalitet, feilsortering under lossing, osv. Fiskerisaker er ofte pedagogisk vanskelig å aktorere, og det skjer gjerne en ikke ubetydelig avskalling frem mot pådømmelse på grunnlag av kreative forklaringer som er vanskelige å motbevise etter at båten har forlatt kai.

Rettslig granskning etter reglene i straffeprosessloven kapittel 12 er lite brukt. En begjæring om rettslig granskning av lasten om bord i en tråler vil normalt måtte etterkommes av tingretten. I straffeprosessloven § 237 første ledd er de eneste mulige grunnlag retten har for å nekte en slik anmodning at det forhold som etterforskes ikke er straffbart, eller at granskningen gjelder forhold en ikke har vitneplikt om etter straffeprosessloven § 118-120. All den tid feilrapportering av fiske er straffbart, og

det vanskelig kan finnes praktiske eksempler der lasten er underlagt taushetsplikt, vil dette ikke være noen reell hindring.

Ved kontrollert lossing av en tråler, vil formålet også være å bruke resultatet som bevis under en hovedforhandling. Vilkåret i straffeprosessloven § 237 tredje ledd, jf § 270 første ledd om at beviset «ikke kan føres under hovedforhandlingen uten uforholdsmessig ulempe eller utgift» vil i praksis alltid være oppfylt i disse tilfellene. For det første vil losseresultatet være sentralt for påtaleavgjørelsen. For det andre er det urimelig å kreve at tråleren skal ligge til kai med lasten om bord frem til hovedforhandlingen, og om den så gjorde er det lite trolig at dommeren ville finne det formålstjenlig å bruke tid under hovedforhandlingen til å forstå lossing.

For ordens skyld skal nevnes at grensekontrollregelverket for innføring av animalske produkter fra tredjeland ikke gjelder ved lossing i etterforskningsøyemed, så lenge fisken ikke innføres til Norge, men lastes om bord i tråleren igjen.

Lossing av tråler som ledd i etterforskningen er et omfattende tiltak, som medfører noe ekstra tid til kai for en tråler. Av forholdsmessighetshensyn er det naturlig rimelig å kun losse i de mer alvorlige sakene. På en annen side har alle de fullførte lossingene som har vært gjennomført gitt svært gode resultater, og flere har avdekket et større omfang av juks enn det en hadde mistanke om på forhold. Det er derfor et åpenbart potensial i å losse flere trålere. Frykt for lossing har også medført en noe større vilje til å erkjenne overtredelser.

Skagenkaia i Stavanger © Region Stavanger BA

Olje, gass og tusenvis av kulturminner

Av Bjørn Kåre Dahl/Rogaland politidistrikt

Nordsjø-/miljøseksjonen

Nordsjø-/miljøseksjonen i Rogaland politidistrikt er organisert under Felles etterforskningsenhet og er lokalisert til politihuset i Stavanger. Seksjonen består av 5 etterforskere inkludert leder. Distriktets miljøkoordinatorrolle ivaretas av seksjonen.

Seksjonen har også 2 politiadvokater som er integrert i seksjonen. Disse arbeider i hovedsak med alle typer saker innen miljøkriminalitet, også offshore- og sjøfartssaker.

Særskilte ansvarsområder

Rogaland politidistrikt ved Nordsjø-/miljøseksjonen har fått tildelt særskilt nasjonalt ansvar for etterforskning av saker innenfor to områder.

Det ene er saker knyttet til petroleumsvirksomheten i Nordsjøen der vi har ansvaret for etterforskning av alle hendelser på sokkelen opp til 62. breddegrad, og bistandsansvar til de tre andre sokkelpolitidistriktene (Nordmøre- og Romsdal-, Helgeland- og Troms politidistrikt) som har ansvaret nordover på resten av sokkelen. I

de fleste av disse sakene må vi reise ut på installasjonene der hendelsen har skjedd for å gjøre den innledende etterforskningen. Alle våre etterforskere må derfor ha gjennomført sikkerhetskurs.

Det andre området vi har nasjonalt ansvar for er etterforskning av sjøulykker. 1. juli 2008 ble den tidligere ordningen med sjøfartsinspektører som etterforsket sjøulykkene opphevet, og politiet fikk ansvaret for etterforskning av også disse sakene. Samtidig ble det besluttet at Rogaland politidistrikt skulle etablere spesialkompetanse og yte bistand til politidistriktene. Det er her tale om kompetansebistand og ikke ressursbistand. Nyordningen er nærmere beskrevet i artikler i Miljøkrim nr. 3/2008 og nr. 2 /2009. For å bygge opp denne kompetansen ble tidligere sjøfartsinspektør Karstein Frostmo ansatt som spesialrådgiver ved seksjonen. Han vil gå av med pensjon den 31.12.2009.

Det er krevende og utfordrende å ha ansvaret for disse to fagfeltene. Begge fagfeltene reguleres av et omfattende og krevende regelverk. I tillegg er vi inne på

fagområder der «politigeneralisten» ikke har så mye kunnskap. Det å finne årsaken til hendelsen kan være komplisert. Dersom vi skal kunne være en ressurs for politidistriktene krever det at vi bruker tid på å sette oss inn fagfeltet. En del av bistandsansvaret er at vi yter slik kompetansebistand i konkrete saker, men samtidig ligger det i ansvaret at vi skal formidle vår kunnskap til politidistriktene. På petroleumssiden har vi gjort dette gjennom årlige «sokkelmøter» der alle offentlige aktører møtes. I tillegg har vi de senere årene arrangert etterforskningskurs for sokkelpolitidistriktene.

På sjøfartssiden er vi nå i planleggingsfasen av et «sjøfartsmøte» for politidistriktene og påtalemyndigheten. Målet er å arrangere dette i løpet av våren 2010. Vi vil da presentere noen etterforskningsmaler som er utarbeidet.

Kriminalteknisk

Kriminalteknisk seksjon består av til sammen 9 teknikere. De fleste av disse har sikkerhetskurs og nødvendig kompetanse til å gjennomføre tekniske undersøkelser ved ulykker/hendelser på norsk kontinentalsokkel. Kriminalteknisk seksjon bistår i forbindelse med etterforskningen av større miløsaker og har etter hvert bygget opp god kompetanse innen hele vårt fagfelt og er til stor nytte for oss på Nordsjø- /miljøseksjonen.

Kulturminner

Rogaland er det fylket som har flest kulturminner pr areal i Norge. Det er i overkant 30 000 kjente kulturminneregistreringer i Rogaland. Det er en utfordring å ta vare på disse kulturminnene med kraftig vekst i utbyggingen rundt de store byene som Stavanger, Sandnes og Bryne. Byene ligger tett inntil jordbruksjord, som må vike for utbygging av boliger og industri.

I tillegg står jordbruket på Jæren sterkt og bøndene ønsker å dyrke opp den jorden de har mulighet til, for å kunne drive lønnsomt jordbruk.

Norges historie begynner i Rogaland. Utgravninger og helleristninger forteller oss at det var i Rogaland de første menneskene bosatte seg da isen trakk seg tilbake etter siste istid for ca 10 000 år siden. Det finnes en rekke spor fra steinalderen i Rogaland og de foreløpig eldste sporene etter mennesker er funnet på Galta på Rennesøy.

Gravhaugene på Rege (Ræge) i Sola kommune er et av de rikeste gravfunn fra bronsealderen i Norge. Gjenstander fra funnet er utstilt på Arkeologisk museum i Stavanger. Museets samlinger inneholder for øvrig over 12000 funn fra Rogaland.

Jernaldergården er et rekonstruert gårdsanlegg fra folkevandringstiden, ca 350-500 e. Kr. Gården ligger på Ullandhaug, ca 3 km fra Stavanger sentrum. Jernaldergården er, som der de eneste av sitt slag i Norge, gjenreist på restene etter en bondegård fra folkevandringstiden.

På Forsandmoen i Forsand kommune har man avdekket over 250 langhus som er dater til perioden fra eldre bronsealder til eldre jernalder. Flere av langhusene har blitt rekonstruert i fortidslandsbyen Landa. Landsbyen er bygget på samme sted som over 250 hus sto for flere tusen år siden. Landa består av tre bygninger, «Brosealderhuset» «Smia» og «Gildehallen» Landsbyen var bebodd i over 2000 år sammenhengende, fra ca 1500 år f. kr til ca 600 år e. kr.

Gamle Stavanger er Nord-Europas best bevarte trehusbebyggelse som består av 173 vernede og restaurerte trehus, som ble oppført på 1700- og begynnelsen av 1800-tallet.

Saksfordeling og kompetanse

Vi som tilhører Nordsjø- /miljøseksjonen føler oss privilegerte som sammen får arbeide med miljørelaterte saker. Det er et spennende fagfelt og er i mange sammenhenger krevende, ettersom regelverket er omfattende og sakene noe spesielle.

I politidistriktet vårt har vi et saksfordelingsdirektiv som beskriver hvilke saker vår seksjon har ansvaret for og i hvilke saker vi skal bistå resten av distriktet.

Vi etterforsker arbeidsulykker både på land og ute på norsk sokkel. Under vårt ansvarsområde ligger også etterforskning innen blant annet arbeidsmiljø, sjøfart, forurensing, fiskeri, naturvern, dyrevern, kulturminner, luftfart og mistenkelige dødsfall på sykehus.

Vi har etter hvert fått forståelse hos ledelsen i distriktet, at det er viktig for oss å opparbeide kompetanse. Den viktigste læringen for oss er som for mange andre

Skipet Big Orange XVIII kolliderte med Ekofisk 2/4 W (en vanninjeksjonsplattform) den 8. juni 2009. Kollisjonen forårsaket store materielle skader både på plattformen og skipet. Kollisjonen ble kategorisert som en hendelse med et potensial for storulykke hvor flere personer kunne ha fått alvorlige personskader og/eller omkommet, og/eller store miljøskader, og/eller store materielle skader på skip og innretninger.

Bildet viser skipets seilas før den kolliderte med Ekofisk 2/4-W

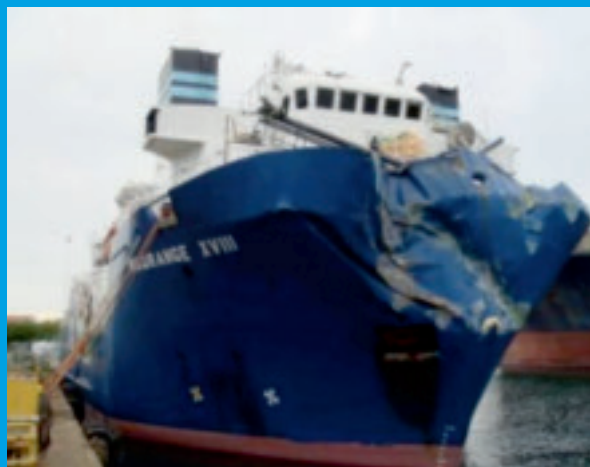
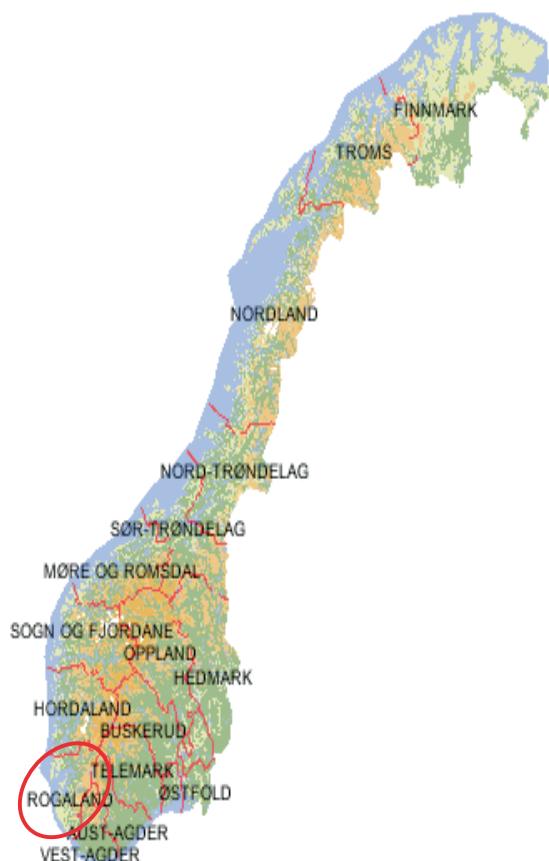
«learning by doing». Vi kommer ikke utenom at vi ikke kan tilegne oss all kompetanse innen politietaten og deltar ofte på eksterne kurs for eksempel i regi av Petroleumsstilsynet. Eksterne samarbeidsetater som Petroleumsstilsynet, Arbeidstilsynet, Fylkesmannens miljøvernavdeling, Fiskeridirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og Kystvakten tilfører seksjonen mye kompetanse.

Samarbeidspartnere

For å få en god kvalitet på etterforskning av miljørelaterte saker har vi i vårt distrikt et nært samarbeid med relevante tilsynsetater i alle faser av straffesaksbehandlingen. Noen ganger har vi tilsynsrepresentanter med under avhør. Sakene sendes som hovedregel til tilsynsmyndighet for uttalelse før påtalevedtak. Til slutt bruker vi noen ganger også representanter fra tilsynsmyndighet som bisitter under hovedforhandling i retten.

Utfordringer framover

En av våre utfordringer er å få bedre gehør både hos ledelsen og ansatte i politiet i at bekjempelse av miljøkriminalitet er viktig politiarbeid som ifølge Riksadvokaten skal prioriteres, jf. prioriteringsrundskriv nr. 1/2009, punkt IV, nr. 1. Politiet er en viktig ressurs som sammen med andre skal bidra til at Norge fortsatt blir et fint land å leve i. Det er viktig å slå ned på alvorlig miljøkriminalitet og etterforskning av denne type saker må etter vår mening prioriteres høyt.

Skadene i baugen på Big Orange XVIII

En ulovlig anlagt jordvoll innenfor Jærstrendene landskapsvernområdet ved Nærlandsanden i Hå kommune sett fra sjø-siden. Marehalmen fortreges av ugress som vokser i avfall i vollen

Jærstrendene landskapsvernområde er vernet ved egen forskrift av 2003 med hjemmel i den gamle naturvernloven. Landskapsvernområdet strekker seg fra Randaberg kommune i nord til Hå kommune i sør. Området har høy verneverdi så vel nasjonalt som internasjonalt. Formålet med landskapsvernet er å ta vare på det egenartede natur- og kulturlandskapet på Jærstrendene med sine sjeldne strandtyper, og de geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske element som medvirker til å gi området et særpreg. Landskapsvernet forvaltes av Fylkesmannen i Rogaland

Viktige dommer i miljøsaker 2009

(Alle avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Høyesterett

NRK frifunnet for å fly med helikopter i landskapsvernområde

*Høyesteretts dom 8. september 2009
(HR-2009-1767-A)*

For å kunne dekke befarings i en rettssak i Hattebergsdalen landskapsvernområde leide NRK Hordaland høsten 2007 helikopter. Problemet var at verneforskriftene for området satte forbud mot flyving under 300 meter. Politimesteren ga forelegg til piloten, som jobbet i selskapet som leide ut helikopteret, og til NRK. Et av spørsmålene for Høyesterett var om det var grunnlag for foretaksstraff til NRK. I avsnitt 37 uttaler førstvoterende:

«Om foretaksstraff skal ilegges, avhenger av en skjønnsmessig vurdering, jf. straffeloven § 48b, som også regner opp de momenter som det særlig skal tas hensyn til. I vår sak kan det være grunn til å legge vekt på at nyhetsredaksjonen i mange tilfelle må treffe raske beslutninger om valg av hva som skal dekkes av nyheter, og på hvilken måte dette skal skje. Etter min mening bør det i slike tilfelle være et visst slingsringsmonn for feilvurderinger før det kan være aktuelt å ilegge foretaksstraff for eieren. Til dette kommer at selv om NRK-medarbeidernes kunnskap om at det gjaldt verneforskrifter i området tilsier at rettsvillfarelsen ikke er unnskyldelig, kan forholdet ikke anses som særlig graverende når vi er på et område hvor primæransvaret ligger hos flygeren. Jeg er derfor kommet til at det i dette tilfellet ikke foreligger en slik grad av skyld at foretaksstraff for NRK vil være formålstjenlig. NRK må etter dette frifinnes.»

Saken illustrerer det problematiske med den fakultative og skjønnsmessige foretaksstraffen. Straffansvar beror på om det er «formålstjenlig», som Høyesterett skriver. Det kan være vanskelig på påtalestadiet å «treffe» i siste instans Høyesteretts avveining av momentene i straffeloven § 48b, slik at man henlegger de riktige sakene. Særlig gjelder dette når skjønnsmessige momenter som graden av skyld skal vurderes. Ut fra avsnittet ovenfor synes dette momentet å ha vært tungtveiende i saken om NRK.

Muligens bør to mer målbare forhold normalt være retningsgivende i vurderingen: 1) Paragraf 48 b punkt c om hvorvidt foretaket ved retningslinjer, opplæring mv kunne forebygget overtredelsen, og 2) i hvilken grad den ansatte (journalisten) sin handling har preg av illojalitet overfor arbeidsgiver (NRK). Disse forholdene er på et vis to sider av samme sak.

En annen mulighet er selvsagt at lovgiver endrer reglene om foretaksstraff, slik at mest mulig av usikkerheten forsvinner. Det er uheldig med så lite forutberegnlighet som det er nå, særlig for mediebedriften, revisjonsselskapet eller hvem det er som kan risikere flere år i rettsapparatet med usikkert utfall. Usikkerheten om «kan»-skjønnnet gjør at saker om foretaksstraff kan bli anket uansett hvor grundig vurderinger de lavere rettene har gjort av de relevante momentene. Lange runder i rettsapparatet er uheldig for alle parter.

Til her refererte sak kommer i tillegg at det kan argumenteres for at det gjelder noe lignende en hovedregel om foretaksstraff på miljøområdet, se blant annet Rt 2007 s 1684 avsnitt 41 om brudd på forurensningsloven. Dessuten er vel regler om motorisert ferdsel noe en journalist bør ha langt fremme i hodet når man leier helikopter for å fly i et landskapsvernområde – selv om den innleide piloten har primæransvaret.

Lagmannsrett

Ulovlig molobygging

Frostating lagmannsrett 28.oktober 2009

Frostating lagmannsrett har den 28. oktober 2009 dømt en mann til en dom på 50.000 kroner for brudd på plan- og bygningsloven. Dette er en skjerpelse fra tingretten, som dømte mannen til en bot på 15.000 kroner. Dommen er rettskraftig.

Dommen gjelder ulovlig gjenoppbygging av en molo i 2007. Moloen var blitt skadet av en orkan ved årsskiftet 1991/1992. I 2007 bygget mannen opp igjen moloen. Moloen ble i den forbindelse utvidet 10 meter mot nord og deretter videre 10 meter i rett vinkel mot øst, uten at det var søkt om dette.

Lagmannsretten la til grunn som skjerpende omstendigheter at arbeidet ble utført forsettlig uten tillatelse, og at arbeidet er omfattende og irreversibelt. I formildende retning ble det lagt vekt på at moloen ikke hindrer allmennhetens adgang til strandsonen og er lite skjemmende ut fra forholdene på stedet. Videre uttalte lagmannsretten at det ikke er av vesentlig formildende betydning for straffutmålingen at det aktuelle området ligger i landlige omgivelser utenfor pressområder, og at respekt for natur og kulturlandskap og rettsregler gitt til vern av disse er like viktig i det aktuelle området, som i pressområder ved Oslofjorden eller på Sørlandet.

Nye lover og forskrifter 2009

Ny naturmangfoldlov

Stortinget har nylig vedtatt ny naturmangfoldlov (lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold), Loven trer i kraft 1. juli. 2009. Unntatt fra ikraft-tredelse er lovkapittel IV om fremmede organismer. Her må det utarbeides utfyllende forskrifter før denne delen av loven kan tre i kraft.

Naturmangfoldloven er den mest omfattende og viktigste lov om forvaltning av norsk natur noensinne. Loven vil få stor betydning for alle instanser som forvalter eller påvirker natur, bl.a. gjennom arealplanlegging etter plan- og bygningsloven, tiltak knyttet til jord- og skogbruk eller høsting og annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk.

Naturmangfoldloven vil omfatte all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har konsekvenser for natur. Det innføres bl.a. forvaltningsmål for naturtyper og arter, krav til kunnskapsgrunnlaget og rettslige prinsipper (føre-var, samlet belastning mv.). Videre etableres ordninger med prioriterte arter og utvalgte naturtyper samt regler om tilgang til genetisk materiale. Når det gjelder områdevern og den generelle artsforvaltning så videreføres disse i stort sett samme form som i dag. For områdevern innføres imidlertid nye regler for erstatning som samlet sett vil forbedre den erstatningsrettslige situasjonen for grunneiere og rettighetshavere.

Naturmangfoldlovens formål (§ 1)

Formålsbestemmelsen sier noe om hva naturmangfoldloven skal bidra med. Virkemidlene for å nå målet er både bærekraftig bruk og vern.

De fleste tiltak som kan påvirke naturmangfoldet vil imidlertid fortsatt bli regulert etter andre lover. Andre lover, for eksempel plan- og bygningsloven, skogbrukslova og reinsdriftsloven, vil ofte ha egne formålsbestemmelser eller egne retningslinjer for skjønnsutøving. Betydningen av naturmangfoldloven § 1 vil da være at ivaretagelse av naturmangfoldet blir et tilleggshensyn i skjønnsutøvelsen, sammen med de formål som den aktuelle loven setter opp. Hvis det er kryssende hensyn og verdier, vil dette ha betydning for hvor langt man i den aktuelle saken vil gå for å ivareta de verdiene som ligger i naturmangfoldloven § 1. Det er også viktig å vurdere resultatet av den samlede myndighetsutøvingen, ikke bare av avgjørelsen i den enkelte sak.

Naturmangfoldlovens virkeområde (§ 2)

Lovens bestemmelser gjelder på land, i ferskvann og i sjø ut til 12 nautiske mil. Eneste unntak er at det ikke kan opprettes økologiske funksjonsområder for prioriterte arter i sjø. Naturmangfoldloven anvendes enten alene eller sammen med aktuelle sektorlover.

I økonomisk sone og på kontinentalsokkelen gjelder bestemmelsene om formål, forvaltningsmål for naturtyper og arter, kunnskapsgrunnlaget, føre-var prinsippet og prinsippet om samlet belastning og økosystemtilnærming, og bestemmelser om tilgang til genetisk materiale. Disse bestemmelsene må anvendes sammen med det sektorlovverket som gjelder i havet.

Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk (kapittel II)

Forvaltningsmål

Forvaltningsmålet for naturtyper er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelses-område og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype.

Forvaltningsmålet for artene er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelses-områder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengig av.

« *Naturmangfoldloven er den mest omfattende og viktigste lov om forvaltning av norsk natur noensinne* »

Forvaltningsmålene for naturtyper og økosystemer og arter har betydning på samme måte som § 1, se foran.

Forvaltningene av naturen skal innrettes slik at disse målene kan nås. Det skal imidlertid kunne legges vekt på andre samfunnsinteresser ved beslutninger som har betydning for målene, jf. § 14. Hensyner til slike interesser skal ikke medføre at målene fravikes, men at målene nås på en annen måte eller i et annet tempo enn man ville ha gjort hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta.

Prinsipper

Loven inneholder noen sentrale prinsipper i §§ 8 til 12. Disse prinsippene skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, ved tildeling av offentlige tilskudd og når det offentlige forvalter egen fast eiendom (§ 7). Dette omfatter beslutninger etter både naturmangfoldloven og andre lover som berører natur. De vurderinger som den offentlige myndigheten gjør med hensyn til disse prinsippene, skal fremgå av beslutningen.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget (vitenskapelig og erfaringsbasert) vil gjelde både for beslutninger om inngrep i naturmangfoldet, og for beslutninger om vern og annen hensyntagen til natur. Bestemmelsen stiller krav til myndighetenes kunnskapsgrunnlag. Den gjelder ved beslutninger som offentlige instanser foretar i kraft av å være myndighet, og ved forvaltning av fast eiendom. Kravet gjelder også der private aktører utøver myndighet på vegne av det offentlige. Offentlig myndighetsutøving er først og fremst vedtak av forskrifter eller enkeltvedtak.

Myndighetene skal i utgangspunktet bygge på vitenskapelig kunnskap når det treffes beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet. Dette gjelder primært kunnskap som allerede er tilgjengelig. Det kan også omfatte kunnskap som eventuelt må fremskaffes. Med «fremskaffes» menes både innhenting av eksisterende kunnskap som er vanskelig tilgjengelig eller ikke kjent for forvaltningsmyndigheten, og ny kunnskap. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og omfang. Et absolutt krav om et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag for enhver beslutning som berører naturmangfoldet ville favne for vidt.

Selv om det ikke foreligger vitenskapelig kunnskap kan erfaringsbasert kunnskap danne grunnlag for de beslutninger som fattes. Slik kunnskap kan besittes av de aktører som berøres av vedtaket og i forvaltningen selv.

Artsforvaltning, herunder prioriterte arter (kapittel III)

Hovedprinsippene i dagens artsforvaltning videreføres med ny naturmangfoldlov. Regler om høsting og annet utak av landlevende arter følger av viltloven og lakse- og innlandsfiske_loven og naturmangfoldloven. Regler om høsting og annet uttak av marine ressurser reguleres av havressursloven. Havressursloven suppleres imidlertid av naturmangfoldlovens formål (§ 1) og lovkapittel II Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk ved vurderinger og beslutninger fiskerimyndigheten gjør om adgangen til uttak etter havressursloven.

Før det kan høstes eller foretas andre typer uttak av landlevende arter, herunder arter i ferskvann, må det

foreligge en tillatelse etter viltloven eller lakse- og innlandsfiske_loven. Vilkaerene om det skal åpnes for høsting av arter følger imidlertid av naturmangfoldloven. Dette er i all hovedsak en videreføring av gjeldene rett, men for innlandsfisk medfører bestemmelsen en endring ved at det også for innlandsfisk vil kreve tillatelse før det kan drives fiske. Dette er en viktig generell regel i loven som skal sikre at all høsting av landlevende arter, herunder innlandsfisk, skjer på en bærekraftig måte. Det er derfor vedtatt en egen åpningsforskrift for innlandsfisk som trer i kraft samtidig med loven (forskr. 26. juni 2009 nr. 851 om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps (innlandsfiskeforskriften), se www.lovdata.no/for/sf/md/md-20090626-0851.html). Denne forskriften åpner for fiske på arter som produserer et høstingsverdig overskudd. De fleste arter av innlandsfisk vil det dermed fortsatt være anledning til å fiske på. Den største nyvinningen ved artsforvaltning, er regler for «prioriterte arter» og «prioriterte arters økologiske funksjonsområder». Reglene erstatter dagens artsfredning etter naturvernloven men favner videre enn det ved at man også kan gi regler om beskyttelse av artenes viktigste økologiske funksjonsområder.

Fremmede organismer (kapittel IV)

Dette kapitlet i loven trer ikke i kraft 1. juli 2009. Det skal utarbeides utfyllende forskrifter før denne delen av loven kan tre i kraft.

Tilsyn, håndheving og sanksjoner (lovkapittel VIII – IX)

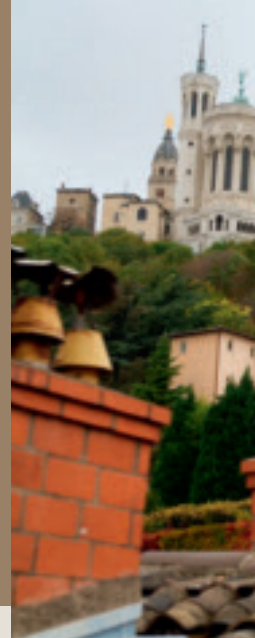
Naturmangfoldloven inneholder flere nye bestemmelser om tilsyn, jf. § 63 (tilsyn), § 64 (granskning) og § 65 (opplysningsplikt). Ved kgl.res. 19. juni 2009 er Miljøverndepartementet tilsynsmyndighet etter disse bestemmelsene. Denne tilsynsmyndigheten er delegert videre til Direktoratet for naturforvaltning.

Naturmangfoldloven har også nye bestemmelser om håndheving og sanksjoner. Ved kgl.res. 19. juni 2009 er Miljøverndepartementet «myndigheten etter loven» etter § 67 første ledd (endringer og omgjøringer av tillatelser), § 69 første ledd (retting og avbøtende tiltak), § 70 annet ledd (uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet), § 71 første ledd (direkte gjennomføring), § 72 tredje ledd (bruk av andres eiendom ved gjennomføring av tiltak), § 73 første ledd (tvangsmulkt) og § 74 første ledd (miljøerstatning).

Der det vurderes tiltak som følge av brudd på bestemmelser etter naturmangfoldloven der aktiviteten også er regulert av en sektorlov skal dette skje i samarbeid mellom berørte myndigheter. Tilsvarende skal myndigheten etter sektorlover varsle Miljøverndepartementet om tiltak rettet mot forhold som innebærer brudd på bestemmelser i både naturmangfoldloven og sektorloven. Siktemålet er å oppnå samordning mellom myndigheter om håndheving og sanksjoner etter de ulike lovverk.

Straffebestemmelsen kommer til anvendelse for forsettlig eller uaktsom overtredelse av nærmere angitte bestemmelser gitt i eller i medhold av naturmangfoldloven. Straffen er bøter eller fengsel i inntil 1 år. For grov overtredelse kan bøter eller fengsel i inntil 3 år anvendes.

Regler om tilsyn, håndheving og sanksjoner er nærmere omtalt i lovproposisjonens kapittel 17, 18 og 21.

INTERPOL Pollution Crime Working Group, Lyon 7 – 9 oktober 2009

Av politiadvokat Aud Ingvild Slettemoen, Økokrim

I perioden 7. – 9. oktober 2009 gjennomførte INTERPOLs arbeidsgruppe for forurensningskriminalitet, «INTERPOL Pollution Crime Working Group», sitt 15. møte. På møtet, som ble holdt ved INTERPOLs hovedkvarter i Lyon i Frankrike, var det rundt 60 deltakere fra 22 av INTERPOLs medlemsland, herunder Norge, og ulike internasjonale og ikke-statlige organisasjoner.

Bakgrunnen for INTERPOLs engasjement på miljøområdet er en resolusjon fra sesjon 61 av Generalforsamlingen i ICPO-INTERPOL i 1992, der det ble besluttet å nedsette en «Environmental Crime Committee». Komiteen, som også er kjent som «Environmental Crime Working Party», har nedsatt to arbeidsgrupper; Pollution Crime Working Group og Wildlife Crime Working Group.

Miljø er foreløpig ikke blant de definerte kjerneområdene i INTERPOL. Det betyr at INTERPOL sine budsjetter ikke finansierer noen stillinger i INTERPOL på miljøområdet, men bare stiller til rådighet kontorfasiliteter samt INTERPOLs internasjonale nettverk inn mot nasjonale og internasjonale aktører. Dekning av utgiftene til personalet som organiserer arbeidet med miljøområdet, i dag to personer, er derfor avhengig av ekstern finansiering. Mye av deres ressurser går med til å hente inn nye ressurser, og de ansatte har til tider arbeidet under svært liten forutsigbarhet fordi finansieringen har vært usikker. Et sentralt tema på møtet i Pollution Crime Working Group i oktober var hvordan man skal sikre finansiering av dette arbeidet fremover, på kort sikt ved å skaffe ekstern finansiering, og på lang sikt ved å få miljøområdet definert inn som et av INTERPOLs kjerneområder. Flere tok til orde for at landene bør fremsette forslag på INTERPOLs generalforsamling i 2010 om at miljøkriminalitet skal defineres inn som et av INTERPOLs kjerneområder. Det ble nedsatt en liten arbeidsgruppe som drøftet dette nærmere, og som ble enige om strategi. Her må Norge støtte opp om det internasjonale miljøarbeidet ved å støtte et slikt forslag på generalforsamlingen!

I tillegg til foredrag om ulike spørsmål som ulovlig handel med ODS (OZON depleting substances), kjemiske tankere som dumper avfall utenfor Nederland og MARPOLs regler i den forbindelse (IMOS regelverk om hindring av forurensning til sjøs), samt ulovlig dumping av avfall mm, drøftet arbeidsgruppen på møtet de prosjek-

tene som Pollution Crime Working Group vil arbeide med fremover.

Et av prosjektene som står på agendaen, som en del av arbeidsgruppens arbeid med organisert kriminalitet, er å analysere problemene knyttet til eksport av elektronisk avfall fra vesten til u-land. I denne forbindelse holdt Christopher Smith fra Environment Agency i England et meget interessant foredrag om arbeidet der med såkalt «intelligence based investigation», og hvordan denne metoden har ledet til resultater når det gjelder å avdekke ulovlig eksport av elektronisk avfall. Metoden dreier seg i korte trekk om en modell for å gjøre strategiske og taktiske vurderinger i forbindelse med etterforskningen av konkrete saker, kombinert med at det utarbeides profiler på de involverte og på temaet, såkalte «subject profiles» og «problem profiles». Videre holdt Jim Puckett fra Basel Action Network et foredrag om miljø- og helseproblemene som elektronisk avfall fra vesten medfører i Afrika og Kina, der det meste av dette avfallet ender opp. Avfallet brennes stort sett ute under åpen himmel, gjerne av mindreårige, og både de som håndterer avfallet, samt jord og vann i store områder, blir utsatt for omfattende forurensning av tungmetaller som bly og kadmium. Det gjorde inntrykk å se bilder av de enorme områdene der røyken fra brennende PCer fra vesten ligger tykk, og barna som går og puster inn denne røyken. Bakgrunnen for problemet er selvfølgelig av det er billigere å sende det elektroniske avfallet til u-land enn å håndtere det i industrialiserte vestlige land. Elektronisk avfall eksporteres ofte ulovlig til u-land under dekke av å skulle eksporteres for gjenbruk, altså som handelsvarer og ikke som avfall. Jim Pucket sine undersøkelser viste at 75 % av elektronisk avfall som ble eksportert for «gjenbruk» til Nigeria, var rent avfall. Det dreide seg om 500 skipscontainere pr. måned. I Hong Kong mottas i følge Pucket 50-100 containere med elektronisk avfall hver dag.

Et nytt prosjekt som arbeidsgruppen besluttet å sette i gang med, er vurderinger av spørsmål knyttet til kriminalitet i forbindelse med klimavoter. Carole Gibbs fra Michigan State University, School of Criminal Justice, hadde et meget interessant foredrag om et forskningsprosjekt hun deltar i om handel med klimavoter under Kyotoprotokollen og mulig kriminalitet i den forbin-

delse, blant annet om svindel gjennom forfalskninger av «baseline emissions» eller falske «carbon credits».

Ytterligere et nytt prosjekt som arbeidsgruppen ble enig om å sette i gang, er å utarbeide en manual om bekjempelse av miljøkriminalitet. Det tas sikte på et seminar i løpet av 2010 i USA om «pollution forensics».

Det er mer enn nok å ta tak i på miljøområdet internasjonalt. I strategiplanen for INTERPOL sitt program på miljøområdet for 2009-2010 beskrives de kommende utfordringene innenfor internasjonal miljøkriminalitet som følger:

«INTERPOLs Environmental Crime Programme is committed to identifying and responding to emerging trends in environmental crime in conjunction with the international community. Most recently, in 2008 we collaborated with the World Bank to produce an international study on illegal logging from a law enforcement perspective and, alongside the members of our Pollution Crime Working Group, we are assessing enforcement issues relation to climate change laws.

INTERPOLs Environmental Crime Programme recognizes that there are many types of environmental crime, varying in immediacy and scope. Environmental crime is confined to neither wildlife nor pollution as targeted by our current projects, is also includes, but is not limited to, climate change, ocean related crime, illegal domestic logging, water management crime and protected areas interference. Evidence shows that environmental crime has strong links with other types of criminality and indicates that organized crime bodies engage in environmental crime in conjunction with other criminal activities. Therefore environmental crime can be considered a crime with significant cross-over elements with those engaged in environmental crime often engaged in other significant fields of criminality such as murder, corruption, and fraud. There is also a real threat that environmental elements or components may be used in terrorist activities.

The INTERPOL Environmental Crime Programme, using intelligence driven policing, will work towards identifying and targeting international enforcement activities in combating environmental crime and other cross-over crime types»

Ny utgivelse i ØKOKRIMs skriftserie:

Arbeidsmiljø-kriminalitet

Forfatter Rune B. Hansen

Fagbok nr. 19 i ØKOKRIMs skriftserie, «Arbeidsmiljøkriminalitet», er nå gått i trykken.

Boken er en håndbok i etterforskning og påtalebehandling av brudd på sikkerhetsbestemmelser i arbeidsmiljøloven. Dette er den første samlede fremstillingen av arbeidsmiljøkriminalitet. Målgruppen er først og fremst statsadvokater, påtalejurister og etterforskere i politiet som arbeider med arbeidsmiljøkriminalitet, men boken vil også være nyttig for dommere, forsvarere, tjenestemenn i Arbeidstilsynet og andre med interesse for emnet.

Boken inneholder egne kapitler om etterforskning og påtalebehandling av arbeidsmiljøkriminalitet og om Arbeidstilsynets organisering og oppgaver, i tillegg til at det gis en oversiktlig fremstilling av arbeidsmiljølovens straffebestemmelser og straffutmålingen, blant annet med omfattende behandling av relevant rettspraksis.

I sitt forord i boken sier riksadvokat Tor-Aksel Busch: «Boken gir en pedagogisk innføring i etterforskning og relevant regelverk og vil bli et nyttig hjelpemiddel i det videre arbeidet på et viktig og ofte komplisert kriminalitetsområde. Ved bruk av boken vil vår oppgaveløsning utvilsomt bli bedre.»

Forfatteren Rune Bård Hansen var tidligere teamleder ved Miljøteamet og er nå lagdommer ved Agder Lagmannsrett.

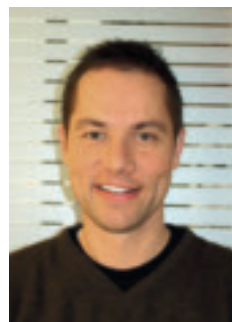
Boken kan nå bestilles ved henvendelse til Miljøteamet i ØKOKRIM, på samme måte som de andre fagbøkene Miljøteamet har gitt ut: nr. 12. «Kulturminnevern» (bind I og II rev. Utgave 2005) og nr. 17 «Hva er Miljøkriminalitet» (2005).

Baksiden

Vivian Miksch Fredenborg

Vivian er kjemiker med hovedfag i uorganisk kjemi fra Universitetet i Oslo. Etter endt utdannelse har hun drevet med forskning og utvikling av plastmaterialer. Vivian begynte å jobbe i Økokrim i august i år og har stor interesse av å jobbe med miljøspørsmål relatert til sitt fagområde.

Espen Østerud

Espen begynte som ny på Miljøteamet i oktober 2009. Han gikk ut av PHS i 2000 og har siden det jobbet ved kriminalvakta på Romerike, ordensavdelingen ved Sentrum politistasjon i Oslo og ved Voldsseksjonen i Oslo. I februar 2008 begynte han på Subsidierteamet ved Økokrim hvor han har jobbet fram til han nå begynte på Miljøteamet.

John Starheimsæter

Er tilbake på Miljøteamet etter ett års permisjon. John jobber nå med blant annet rovdyrkriminalitet og kunstsaker.

I neste nummer:

- Den nye boka om arbeidsmiljøkriminalitet
- Ulv i Skandinavia
- Full City-saken fra Telemark

Stofffrist 8. mars

*Vi ønsker våre lesere en
god jul og et godt nytt år!*

Tidligere nummer av Miljøkrim finner du på www.miljokrim.no

